

PRAŽSKÁ VYSOKÁ ŠKOLA PSYCHOSOCIÁLNÍCH STUDIÍ

**Potřeby cílové skupiny občanské komunity -
Rodinného centra Předboj**

Veronika Bařinová

Bakalářská práce

Studijní program:

Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Vedoucí práce: Ing. Mgr. Eva Dubovská

Praha 2018

PRAGUE COLLEGE OF PSYCHOSOCIAL STUDIES

Study program: Social work focused on communication and applied
psychotherapy, combined mode of study

The Needs of the Target Group of the Civic Community – The Family Center Předboj

Veronika Bařinová

The Diploma Thesis Work Supervisor: Ing. Mgr. Eva Dubovská

Praha 2018

Anotace:

Komunitní sociální práce je metoda užívaná spíše při řešení konkrétních sociálních událostí než jako nástroj primární prevence. V rámci lokální občanské komunity však její profesionální uchopení může výrazně pomoci upevnění vztahů a rozvoji občanské společnosti, které se tříští především díky všudypřítomné suburbanizaci. Tato situace se týká obzvláště malých obcí a vesniček kolem velkým měst.

Cílem tohoto výzkumu bylo zjistit potřeby občanské komunity, která je definována společně obývaným územím a je cílovou skupinou rodinného komunitního centra v malé vesnici blízko Prahy, v obci Předboj. Byla použita kvalitativní výzkumná strategie. S expertními zástupci této komunity byly uskutečněny polo-strukturované rozhovory. Institucionální pohled na danou problematiku nastínila místní starostka, komunitu rodičů popsala ředitelka místní mateřské školy a k tomu byla vybrána jedna typická rodina starousedlíků, aby byly dokresleny i historické souvislosti vývoje obce. Jako podpora výzkumu byla použita anketa, která proběhla za účasti 27 rodičů dětí předškolního vzdělávání.

Data získaná z polostrukturovaných rozhovorů byla zpracována metodou doslovného přepisu a poté tyto tři rozhovory zpracovány pomocí tematické analýzy. Data z ankety byla zpracována metodou prostého výčtu. Výsledkem tohoto výzkumu je přehled témat, která ukazují na oblasti sociálních potřeb místních občanů.

Klíčová slova:

Komunitní sociální práce; komunitní sociální pracovník; občanská komunita; potřeby v komunitní práci; cílová skupina komunitní práce

Abstract:

Community social work is a method used to solve specific social events rather than as a primary prevention tool. Within the local civic community, however, its professional grasp can greatly help to consolidate relations and develop civil society, which is shattered mainly by ubiquitous suburbanization. This situation concerns particularly small villages and villages around large cities.

The aim of this research was to identify the needs of the civil community, which is defined by the shared area and is the target group of the family community center in a small village near Prague, in the village of Preboj. A qualitative research strategy has been used. Semi-structured interviews were conducted with the experts of this community. Institutional view of the issue was outlined by the local mayor, the parent's community was described by the director of the local nursery school and a typical family of old-fashioned families was selected to illustrate the historical context of the development of the village. As an aid to research, a survey was carried out with the participation of 27 parents of pre-school children.

The data obtained from the semi-structured interviews were processed by the literal transcript method and then these three interviews were processed by thematic analysis. Poll data was processed by a simple enumeration method. The result of this research is an overview of topics that point to areas of the social needs of local citizens.

Keywords:

Community social work; community social worker; civil society; needs in community work; target group of community work

Prohlášení:

1. Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Předboji, dne 30.7.2018

Podpis

Poděkování:

Ráda bych tímto poděkovala všem, kteří se mnou měli trpělivost při sbírání a zpracování dat a věnovali mi svůj čas, přízeň a nezměrnou podporu. Jejich vstřícná spolupráce velice pomohla při zrodu této práce, nadále pokračuje, roste svým vlastním životem, a nejen mě nesmírně obohacuje.

Obsah

ÚVOD	- 4 -
TEORETICKÁ ČÁST	- 6 -
1. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	- 6 -
1.1 OBČANSKÁ KOMUNITA	- 6 -
1.2 RODINNÉ CENTRUM	- 7 -
1.3 KOMUNITNÍ SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK	- 7 -
1.4 SOCIÁLNÍ POTŘEBY	- 8 -
1.5 CÍLOVÁ SKUPINA V KOMUNITNÍ SOCIÁLNÍ PRÁCI	- 10 -
2 OBČANSKÁ KOMUNITA – RC PŘEDBOJ	- 11 -
2.1 RODINNÉ CENTRUM PŘEDBOJ	- 11 -
2.2 SOCIÁLNÍ PRÁCE V KOMUNITNÍM CENTRU	- 11 -
2.2.1 <i>Komunitní sociální práce</i>	- 12 -
2.2.2 <i>Sociální práce s rodinou a dětmi</i>	- 13 -
2.2.3 <i>Vzdělávání a poradenství</i>	- 13 -
PRAKTICKÁ ČÁST	- 15 -
3 POTŘEBY CÍLOVÉ SKUPINY RC	- 15 -
3.1 ROZDĚLENÍ CÍLOVÉ SKUPINY RODINNÉHO CENTRA	- 15 -
3.1.1 <i>Aktuální uživatelé</i>	- 15 -
3.1.2 <i>Ostatní členové občanské komunity</i>	- 16 -
3.2 ZJIŠŤOVÁNÍ POTŘEB RODINNÉHO CENTRA	- 16 -
4 VLASTNÍ VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	- 17 -
4.1 CÍL VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	- 17 -
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	- 17 -
4.2.1 <i>Jaké jsou potřeby cílové skupiny centra?</i>	- 17 -
4.2.2 <i>Jaké jsou silné a slabé stránky projektu centra?</i>	- 17 -
4.2.3 <i>Jaké jsou příležitosti a rizika projektu centra?</i>	- 17 -
4.3 METODOLOGIE	- 18 -
4.3.1 <i>Výběr vzorku</i>	- 18 -
4.3.2 <i>Metoda sběru data</i>	- 19 -
4.3.3 <i>Scénář rozhovorů – tematické okruhy</i>	- 20 -
4.3.4 <i>Etika výzkumu – informovaný souhlas</i>	- 21 -
4.3.5 <i>Průběh rozhovorů</i>	- 21 -

4.3.6	<i>Metody analýzy</i>	- 21 -
4.4	VLASTNÍ PŘEDPOROZUMĚNÍ TÉMATU	- 22 -
4.4.1	<i>Schovávaná za plotem</i>	- 23 -
4.4.2	<i>Prosociální osobnost</i>	- 23 -
4.4.3	<i>Finanční stránka – platit nebo neplatit?</i>	- 23 -
4.4.4	<i>Výkonoví rodiče</i>	- 23 -
4.4.5	<i>Setkávání u piva</i>	- 24 -
4.5	PŘEDSTAVENÍ PARTICIPANTŮ	- 24 -
4.6	VÝSLEDKY: NALEZENÁ TÉMATA	- 25 -
4.6.1	<i>Jedna hromádka</i>	- 26 -
4.6.2	<i>Čím to je?</i>	- 29 -
4.6.3	<i>Zmrzlinovej pohár</i>	- 34 -
4.7	ODPOVĚDI NA VÝZKUMNÉ OTÁZKY	- 40 -
4.7.1	<i>Zjištěné sociální potřeby</i>	- 40 -
4.7.2	<i>Silné a slabé stránky projektu</i>	- 41 -
4.7.3	<i>Příležitosti a rizika projektu</i>	- 42 -
4.8	DISKuze K VÝZKUMNÉMU ŠETŘENÍ	- 43 -
4.9	ZÁVĚR VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	- 44 -
5	NÁVRH ŘEŠENÍ – ROZŠÍŘENÍ SLUŽEB CENTRA	- 46 -
	DISKUSE	- 49 -
	ZÁVĚR	- 51 -
	LITERATURA A INTERNETOVÉ ZDROJE	- 53 -
	SEZNAM OBRÁZKŮ	- 56 -
	SEZNAM PŘÍLOH	- 56 -

ÚVOD

Téma této bakalářské práce se zrodilo z reálné potřeby zmapovat sociální situaci občanské komunity v malé obci nedaleko Prahy a zjistit zájem o rozšíření služeb místního rodinného centra. Jedná se o obec Předboj, která je mým bydlištěm již osmý rok. Tato práce se zabývá stanovením cílových skupin místního komunitního centra a zjištěním jejich potřeb.

Sama jsem matkou dvou malých dětí, které docházejí do místní mateřské školy. Ředitelka této mateřské školy před dvěma lety za podpory místního obecního úřadu spustila zkušební provoz rodinného centra, který potvrdil zájem občanů o volnočasové aktivity. Dosavadní výběr aktivit centra byl spíše náhodný. Kdo byl ochoten přispět svým dílem, ten nabídl své schopnosti a dovednosti a čekal na případný zájem. Tato cesta se však ukazuje jako směr vedoucí k vyhoření zájmu aktivních členů, proto jsme se domluvili na variantě profesionálnějšího přístupu.

Po poradě se stávající starostkou a ředitelkou školky jsem zvolila zpracování této bakalářské práce tak, aby byla prakticky využitelná pro obec a rodičí se komunitní centrum. Zmapování potřeb cílové skupiny rodinného centra by mělo dát podklad k přípravě projektu jeho rozšíření. Zjištěné potřeby by měly vycházet z reálných požadavků místních obyvatel. V naší obci je zastoupeno více zájmových skupin, proto je část práce věnována i jejich popisu a k výzkumu jsem zvolila odpovídající zástupce.

Samotná práce je pak formálně rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části jsou popsána specifika komunitní práce v rámci občanské komunity a role sociálního pracovníka v této oblasti sociálních služeb. Praktická část je zaměřena na kvalitativní výzkum potřeb cílové skupiny tohoto konkrétního rodinného komunitního centra. Touto cestou se pokouším zmapovat potřeby zástupců jednotlivých zájmových skupin, které dohromady tvoří občanskou komunitu určenou územním příslušenstvím.

Sociální práce vyžaduje zapojení srdce. Toto povolání je většinou spíše životním posláním a naplňuje nás, sociální pracovníky, sama podstata člověčenství, soudržnost a sounáležitost, zvláště s těmi, kteří jsou potřební. Pokud se nám podaří působit při samých kořenech a před počátkem vzniku sociálních událostí, tedy z pohledu primární prevence, můžeme předejít hašení problémů, které vždy společnost zatěžuje na mnoha úrovních.

Pokud nebudeme zaměřovat svoji pozornost na to, co bychom chtěli od života, společnosti, rodiny a nám blízkých získat či dostat, pak můžeme otevřít svá srdce existenci

a poslechnout si, co život žádá od nás. Čím můžeme přispět? Tím, že jsme opravdoví, že jsme sami sebou. Nasloucháním a vzájemným vnímáním se. Společnou prací na společenství, opravdovým setkáváním se.

Proto jsem šla do místní rodiny na kávu, nahrála si naše povídání o tom, co tu bylo, co tu je a co by tu být mohlo. Zašla jsem za těmi, kteří vedou místní spolky a ptala se i jich. Na ulici jsem potkala rodiny, které se nedávno přistěhovaly a vyzpovídala je, chtěla jsem znát jejich očekávání a sdílet s nimi i ta nenaplněná. Zjistit, co by mohlo místním obyvatelům pomoci mít k sobě blíž, neschovávat se za ploty svých domků a nezůstávat tam sami se svými starostmi a strastmi.

V neposlední řadě jsem oslovila i zástupce těch, kteří jsou tady na světě nejdéle, nabrali za svůj život hodně zkušeností a byli se mnou ochotni sdílet i jakýsi bilanční pohled na vývoj obecního života. Místní senioři už zažili ledacos a je pro mě vzácným darem vyslechnout si, co v nás všech může působit, co si z minulosti neseme a co bychom možná rádi odložili.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Vymezení základních pojmů

1.1 Občanská komunita

Pojem komunita vychází etymologicky z latinského *communitatem* – v anglické verzi výkladového slovníku „*community* – *A community is a group of people who live in a particular area or are alike in some way* = **Community** je skupina lidí, kteří žijí v určité oblasti nebo si jsou nějakým způsobem podobní.“ (SINCLAIR, 1998, str. 182). Matoušek (2008, str. 265) uvádí několik definic pojmu komunita, všechny společně vymezují tři základní vlastnosti. Komunita **má hranice** (místní, ekonomické, politické), „**to společné či sdílené**“ (hodnoty, zájmy, problémy) a **strukturu** (oficiální nebo neoficiální, nicméně lidé jsou srozumění a skrze tato pravidla fungují).

Občanská komunita je podle Matouška (2008, str. 266) „*společenství osob, které ve společném prostoru vykonávají každodenní aktivity*“. Jedná se tedy o společenství, které spolu-sdílí a spolu-pracuje. Spolu a společně zde zastupuje prostor sdílení. Nemusí být pouze fyzický, dnes je sdílení mnohdy častější ve virtuálních světech. Společný prostor jako jednu ze základních podmínek vzniku komunity zdůrazňuje Růžička (2011, str. 81) spolu s podmínkou existence společného, sdíleného a dohodou pravidel, které členové svobodně dodržují. Nejvyšší metou je podle něj „*dosažení vzájemnosti a společenství majetku hmotného, duševního i duchovního*“.

„Jedině sebevědomí, svobodně myslící lidé, kteří znají vlastní cenu v prostoru boží lásky, mohou založit svobodnou společnost. ... I když se člověk rodí jako svobodná bytost, musí se naučit svobodně žít stejně tak, jako se lidé musí učit řeči, práci, počtům, všem činnostem. Být určitým člověkem, patřit do rodiny, nějakého společenství, ke kultuře, době, místu atd.“ (RŮŽIČKA, 2011, str. 103)

Společenství, ve kterém se individuální zájmy vyvažují s obecným prospěchem směřují ke komunitarismu, novému filozofickému směru, který „*je založen na posvátnosti jedince*“ (MYERS, 2016, str. 201). Komunitarismus tak může ukazovat jakýsi ideál komunity, která zdůrazňuje naši společenskost svázanou s potřebou sounáležitosti.

1.2 Rodinné centrum

Rodinná centra jsou přirozená komunitní zařízení, která fungují často formou svépomocných skupin nabízejících služby a volnočasové aktivity rodinám žijícím na určitém území. Nejdlejší tradici má tato forma činnosti v anglicky mluvících zemích. Znáмым klišé je, že u nás byla tradice vycházející z hodnot katolické církve přerušena érou komunismu, kdy taková činnost byla považována za bezpředmětnou a mnozí mají dodnes pocit, že tyto aktivity by měly být nastaveny odněkud shůry.

Základním cílem těchto center je práce s celou rodinou, propagace pozitivních rodinných aspektů, podpora jednotlivých členů a vzájemné propojování s dalšími rodinami (MATOUŠEK, KŘIŠŤAN, 2013, str. 456). Hlavními nástroji v této oblasti komunitní činnosti je nejběžněji poradenství a vzdělávání jejich uživatelů.

1.3 Komunitní sociální pracovník

Hlavní role komunitního sociálního pracovníka jsou především spojeny se samotnou péčí o společenství, o jeho harmonizaci a neustálou podporu nejen lidských zdrojů. Samotnou sociální práci lze rozdělit na několik základních částí (PAYNE, 1996, str. 27):

- nejlepší možné využití klientských zdrojů;
- redukce konfliktů a nejistoty uvnitř komunity;
- efektivní vyhledávání a správa zdrojů komunity;
- propagace zájmů klientů uvnitř i vně komunity;
- propagace politických a sociálních souvislostí a služeb.

Zdroje samotných klientů je nutné především posilovat jejich zvědomováním, vyhledáváním dalších možností spolupráce a poté o ně dlouhodobě pečovat. Umožnit klientům zapojit se do společných činností, podílet se na jejich rozvoji a chránit jejich vlastní zájmy.

Redukce konfliktů a nejistoty vyžaduje po sociálním pracovníkovi takové sociální dovednosti, které umožňují neformální a rodinná propojování komunity. Komunitní pracovník se stává prostředníkem pomoci vyjednávání a mediace, podílí se na vytváření společenské atmosféry a měl by tuto péči dlouhodobě sledovat a plánovat.

Správa zdrojů komunity vyžaduje organizaci služeb, nejen jejich sledování a užívání. Sociální pracovník je tvůrcem a detektivem, který vyhledává nové možnosti. Dále aktivuje ty, které mají tendenci vysublimovat do ztracena a motivuje je k další práci.

Důležité je vždy i propojování stávajících možností a jejich síťování, které všem zúčastněným pomáhá ve vlastním rozvoji. Toto většinou vyžaduje podrobnější plánování implementace, obzvláště' zapojujeme-li do stávající sítě nové prvky.

Propagace zájmů klienta je další oblastí, kterou je nutné nejen plánovat, ale hlavně dlouhodobě řídit. Čím více individualit, tím složitějším procesem můžeme procházet a tím složitější může být společné úsilí a směřování. Obhájit různé zájmy a mít na zřeteli společný cíl může být často až nepředstavitelnou výzvou. Sociální pracovník se s ní musí popasovat tak, aby vyrovnal nastavení silových působení uvnitř komunity a posílil komunitního ducha společenství. Toto vyžaduje nejen klasické plánování a řízení činností, ale také pravidelný trénink komunikačních dovedností v rámci společných aktivit.

Politické a sociální souvislosti jsou mnohdy pro samotné klienty nezajímavé či natolik vzdálené, že může být sociální pracovník jediným pojítkem, který by měl zprostředkovat kontakt mezi státní správou a občanskou komunitou. Základní informovanost o možnostech, které společnost poskytuje, by měla být zajištěna spoluúčastí zástupců státní správy na společných aktivitách. Pokud je taková spoluúčast spíše formální, měla by být propagována alespoň prostřednictvím vzdělávacích aktivit a stálou součinností sociálního pracovníka se zástupci obce.

Je zřejmé, že požadované kompetence sociálního pracovníka jsou velice rozsáhlé a rozmanité. Navíc v dnešní době internetové komunikace zápasíme především s komunitami na sociálních sítích, které naoko suplují ty reálné. Žijeme v době, kdy se nám mezilidské setkávání přesouvá alespoň zčásti do virtuálního prostoru, a proto je třeba se této změně nestránit, naopak ji využít. Jak uvádí teoretik kyberprostoru Pierre Lévy (2000, str. 115), virtuální vztahy jsou obdobné těm reálným, se všemi plusy i mínusy, proto je třeba využít je jako přípravu a součást konkrétních setkání.

1.4 Sociální potřeby

Pro komunitní práci je naprosto zásadní znát potřeby své cílové skupiny, aby nedošlo k tomu, že intervence komunitního pracovníka plní sny a touhy někoho úplně jiného, než jsou členové komunity. Může jít dokonce o plnění snů jeho samého nebo naplnění vlastní potřeby moci. Pokud dobře známe potřeby svých klientů, získáváme tím jakýsi návod na jejich pochopení, protože jsou důležitou sociální složkou samotné motivace člověka. Potřeba jako taková je individuálně pocíťovaný nedostatek (VÝROST, 2008, str. 150) v nějaké oblasti, který jedince činí nespokojeným a vyvolává v něm nepříjemné pocity.

To samo o sobě nemusí být negativním faktorem, protože přirozená reakce člověka je tento nedostatek vyřešit a potřebu uspokojit, což jej motivuje. Podle Maslowovy teorie hierarchie potřeb (HOSPODÁŘOVÁ, 2018, str. 103) dokonce uspokojené potřeby dále nemotivují. Je tedy nutné odhadnout správnou míru uspokojení potřeb, nejen jejich přesnou identifikaci. V komunitní práci pracujeme spíše s vyššími potřebami (potřeba jistoty, vztahu, uznání a realizace). **Potřeba vztahu** je potřebou pocitu sounáležitosti, mít pocit akceptace a zakořenění. **Potřeba uznání** usiluje o respekt, souhlas a důvěru. **Potřebu seberealizace** pak uspokojuje pocit uplatnění svého potenciálu.

Americký psycholog Guilford uvedl ve svém seznamu lidských potřeb (in BEDRNOVÁ, 2002, str. 247) mezi sociální tyto: **potřeba sdružování se, potřeba být užitečným, potřeba disciplíny, potřeba agresivity.**

Dalším možným pohledem je model Stevena Coveyho, který popisuje potřeby člověka z úrovně bio-socio-psycho-spirituální. Říká, že každá z těchto životních potřeb je životně důležitá a vzájemně jsou provázány tak, že tvoří jeden nedělitelný celek. Pokud je některá z nich nenaplněná, je pocíťován výrazný životní nedostatek. Jak píše Hospodářová (2018, str. 105):

„Tyto základní lidské potřeby lze metaforicky vyjádřit ve snadno zapamatovatelný imperativ: „Žít, milovat a být milován, poznávat, nechávat odkaz“.“

Mezi základní sociální potřeby (VÝROST, 2008, str. 151) patří především **potřeba sociálního kontaktu**, která má mnoho podob. Může se projevit jako potřeba sounáležitosti a sdružování, kdy se lidé chtějí scházet a sdílet svoje zájmy nebo myšlenkové ideje. Patří sem ale i potřeba participace jiných osob, která se projevuje už v raném dětství, kdy naše děti vyžadují, abychom byli přítomni jejich hry. Společná pro tyto projevy zmíněných potřeb je touha po blízkých pozitivních vztazích.

Další důležitou základní sociální potřebou je **potřeba moci**. Podle Adlera je potřeba moci kompenzací pocitu méněcennosti a známe to nejen ze sousedských sporů, ale i z partnerských vztahů. Lidé mají rádi pocit moci nad druhým, mnohdy může být skryt i za touhou pomáhat. Může tu být skryta touha po zvýšení vlastní hodnoty. To je jeden z největších vykřičníků pro samotné komunitní pracovníky, zamyslet se nad tím, zdali jejich touha pomoci není touhou po moci.

K sociálním potřebám řadíme i **potřebu konformity**. Může se za ní skrývat potřeba po pochvale či uznání nebo souladu se společenskými normami, touha plnit společenská očekávání.

1.5 Cílová skupina v komunitní sociální práci

Vymezit cílovou skupinu v komunitní sociální práci je stejně složité, jako komunita sama. Je jí komunita jako taková, celá velká skupina sdílející společné hodnoty, zájmy či území? Nebo jsou jí sami občané, kteří jsou různí jeden vedle druhého a těžko je můžeme vymezit a rozdělit do několika málo skupin. Komunitní přístup ukazuje na to, že se jedná o mnohem širší a komplexnější záležitost než jednoduché rozdělení nějakého počtu občanů.

Komunitní pracovník může zacílit své jednání na jedince, jeho vlastní neuspokojené sociální potřeby a působení v rámci společenství. Stejně tak se jeho cílem mohou stát celé části komunity, jakými jsou ulice, různá sousedství či spolupráce jednotlivých zájmových uskupení. Zmapování každé takové komunity je proto samostatným projektem a vyžaduje nemalé úsilí.

V tomto konkrétním případě byla komunita ohraničena pomocí sdíleného území a rozdělena na zájmové skupiny. Respektive jsou cílové skupiny této místní komunity určeny historickým vývojem samotného rodinného centra. V původní formě rodinného centra byli hlavní cílovou skupinou rodiče dětí mateřské školy a děti samy. Tyto děti postupně opouštěly mateřskou školu, a tak vznikla další skupina rodičů dětí školního věku, které nadále žijí v obci a využívají volnočasové aktivity.

O tyto aktivity časem projevil zájem další rodiče a děti, kteří místní školkou neprošli, ale o aktivitách se dozvěděli od svých vrstevníků. Díky spolupráci s místním zastupitelstvem se nabídka služeb rozšířila i o aktivity pro seniory, čímž vznikla i další cílová skupina seniorů. A tak se postupně připojila celá občanská komunita a z rodinného centra se postupně stává centrum komunitní.

2 Občanská komunita – RC Předboj

Z názvu této práce vyplývá, že se bude zabývat především občanskou komunitou v malé obci Předboj. Jedná se o obec nedaleko hlavního města, tedy klasické satelitní městečko, které se po sametové revoluci rozrostlo na cca trojnásobek své původní velikosti díky lukrativnímu umístění nemovitostí. Je zde tedy obrovský prostor pro podporu propojení původních a nových obyvatel, pro rozvoj místní komunity.

2.1 Rodinné centrum Předboj

Rodinné centrum v Předboji zahájilo svoji činnost na popud několika málo nadšenců, kteří se seskupili kolem mateřské školy a chtěli pro své děti připravovat aktivity rozšiřující nabídku standardního vzdělávání. Zájem o tyto aktivity začal stoupat a rozšiřovat se do celé obce. Logickým vyústěním odpovědi na stoupající zájem se stalo rozšíření rodinného centra směrem ke komunitnímu. Z původní zájmové skupiny, kterou tvořila skupina rodičů předškolních dětí, se začali připojovat zástupci všech vrstev občanské komunity.

V obci fungují odděleně zájmové spolky, je to rybářský spolek a sportovní klub fotbalistů. Dále sama obec organizuje pravidelné aktivity pro seniory a obecní oslavy u příležitosti Dne dětí. Tyto skupinky fungují vedle sebe poměrně odděleně a celou občanskou komunitu spíše rozdělují a působí konkurenčně. Příkladem může být tendence plánovat akce ve stejném datu a vzájemné přetahování občanů. Tyto drobnosti mohou působit úsměvně, zároveň však posilují oddělenost již dost roztržité obce.

2.2 Sociální práce v komunitním centru

Úkolem komunitního pracovníka je hledat, co je uvnitř komunity společné, co tvoří hodnotový základ komunity, „*co symbolizuje kolektivní identitu*“ (HARTL, 1997, str. 37) a přitom neničit jedinečnost jednotlivých členů a nepotlačovat jejich vzájemnou diverzitu. Důležitá je snaha o informování skupin nebo místních spolků, podpora jejich vzájemného dialogu a hledání řešení odhalených problémů. Důležitým prvkem sociální práce komunitního pracovníka je umění odhadnout, kdy má ustoupit stranou a ponechat aktivitu na členy komunity nebo jim ji postupně předávat, pokud byly aktivizováni postupně.

Dobrý komunitní pracovník by měl umět pracovat s kritikou a vědomě vytvářet prostor pro její sdílení. Je nutným a nenahraditelným prvkem mezi dvěma a více kameny, které na sebe skrze něj vytvářejí tlak, a měl by umět v tomto prostředí plném konfliktů a napětí udržet profesionální odstup. Měl by být tak výraznou a možná někdy až svéráznou

osobností, aby mohl být příkladem takového chování, které vede komunitu k rozvoji a využití krizí.

2.2.1 Komunitní sociální práce

Za nejdůležitější hodnotu komunitní sociální práce v rámci lokální občanské komunity je považována podpora lokálních zdrojů, jejich vyhledávání a správa (HARTL, 1997, str. 34). Cílem by pak mělo být jejich samostatné fungování uvnitř komunity tak, aby byly uspokojeny základní sociální potřeby jejich členů.

Mezi základní skupiny spravovaných zdrojů řadíme:

Materiálních zdroje – zejména se jedná o veřejné prostory, které by měli být dostupné bez větších omezení jako místa setkávání; veřejná doprava z pohledu dostupnosti a dostupné stravování.

Lidské zdroje – podpora vzdělávání a rekvalifikace zvyšuje míru uvědomění vlastních možností, zřizování zájmových klubů, různé druhy občanských poraden.

Rozvoj infrastruktury – podpora organizování neformálních setkání a vztahových sítí například formou jarmarků, vyhlášení různých soutěží za symbolické ceny.

Prostor pro volnočasové aktivity – zajištění prostoru, kde je možné odložit své každodenní role a být si vzájemně rovnými partnery.

Sociální síť – její obnovení, případně založení a podpora jejího fungování v rámci komunity.

Místo pro sdílení – podpora schopnosti zveřejnit individuální nebo skupinový problém a vzájemně se podílet na jeho řešení. Tímto lze získat nejen emocionální podporu, ale společně se podílet i na praktickém řešení problému a případnému předcházení opakování takové situace.

Rozšiřování sociální aktivity – nestačí pouze informovat občany a zvyšovat jejich povědomí. Je nutné ukázat jim, že prospěch, který budou mít z konání sociální akce, bude převažovat nad jejich investicemi.

Komunitní přístup je zaměřen především na prostředí, ve kterém samotní jedinci sdílejí své životy (HARTL, 1997, str. 42). Vnímá a bere v potaz jejich odlišnosti a specifika jejich vnitřních prostředí, jeho hlavní pozornost je ale zaměřena především na samotné

životní podmínky a praktické stránky života (bydlení, zaměstnání, lékařská péče, doprava a využití volného času).

2.2.2 Sociální práce s rodinou a dětmi

V komunitním rodinném centru v Předboji navázala komunitní práce na mnohem užší sociální práci s rodinami dětí z místní mateřské školy. Důležitým předpokladem úspěšného rozšíření sociálních aktivit z rodinných na komunitní byla provázanost občanské komunity skrze ty nejmenší. Vzájemné setkávání se rodičů a dalších rodinných příslušníků u příležitosti různých oslav a tradičních aktivit školky vyvolalo poptávku po rozšíření služeb na celou obec.

Důležitým faktorem bylo i to, že zde byl kladen důraz na provázanost rodin využívajících služeb centra se sebou vzájemně, ale i s jejich okolím a vždy byly jejich problémy nebo i sama preventivní činnost směřována k zasazení rodiny do kontextu jejich společenského života a působení.

„V orientaci center pak byla zdůrazňována rodina jako celek. Služby byly zaměřeny jak na děti, tak na rodiče. V rámci práce s rodinou se v centrech využívala individuální i skupinová či komunitní forma sociální práce. Teoretickým východiskem byl Bronfenbrennerův ekologický model, který rodinu sledoval ne jako jednotku samu o sobě, ale jako jednotku, jež je součástí širšího okolí, kterým je ovlivňována a sama jej ovlivňuje.“ (Matoušek, 2013, str. 455)

Tento přístup se osvědčil a v podstatě ušetřil potřebné další úsilí komunitního pracovníka o propojení sociální práce s rodinou směrem k širšímu okolí. Vzhledem k osvědčenému vedení aktivit z původního rodinného centra tak naprosto přirozeně vzniká centrum komunitního charakteru.

2.2.3 Vzdělávání a poradenství

Základními vzdělávacími aktivitami centra byly přednáškové cykly na téma zdravého životního stylu nejen samotných dětí, ale celé rodiny. Dále se jednalo o přednášky přibližující specifické vývojové poruchy chování u dětí předškolního věku apod. Tyto přednášky se ukázaly jako nosná témata nejen pro samotnou osvětu, ale i v následných diskuzích se otevřel prostor pro náměty k dalším setkáváním a možnému vzniku svépomocné skupiny rodičů, většinou spíše zainteresovaných matek.

Rodinné centrum se snažilo o podporu setkávání maminek a jejich diskuze na žádaná témata. Komunitní práce v tomto centru má za cíl rozšířit obecnou informovanost o těchto

problémech a povědomí o specifikách odlišného chování širší skupině občanů, než jsou sami rodinní příslušníci. Ukazuje se, že tato osvěta snižuje míru frustrace a otevírá tabuizovaná témata, jakými může být například vnímání postižených jedinců ve školním kolektivu nebo mnohdy nevyslovené předsudky ohledně některých nálepek a diagnóz. Zároveň podporuje změnu v zažité struktuře mezilidských vztahů uvnitř samotné komunity.

Hlavním cílem těchto aktivit zůstává podpora dobrých sousedských vztahů a zvyšování vzájemné tolerance. Dále tato setkání výrazně podporují uvědomění vlastní sociální odpovědnosti a pomáhají v tréninku dalších sociálních dovedností.

PRAKTICKÁ ČÁST

3 Potřeby cílové skupiny RC

3.1 Rozdělení cílové skupiny rodinného centra

Rozdělení cílové skupiny mělo poměrně prudkou dynamiku. Původní záměr byl definovat si jednotlivé části čistě demograficky. Místní obyvatelé byli rozděleni do skupin: děti předškolního věku, děti školního věku, mládež, rodiče dětí předškolního věku, rodiče dětí školního věku, rodiče mládeže, ostatní dospělí, senioři. Pak měl být z každé skupiny vybrán zástupce a s každým z nich proveden rozhovor. To však znamenalo velký počet participantů. Sporadická byla i míra objektivity vzhledem k tomu, že by nebyl zaručen v každé skupině jak pozitivní, tak i kritický pohled. Byla zvažována i volba techniky sněhové koule, nabalování dalších kontaktů a rozhovorů podle vzešlých doporučení.

Pro redukci tohoto vysokého počtu participantů byla zvážena možnost vybrat takové zástupce obce, kteří mají co do činění s obecním každodenním životem a znají místní poměry jak osobně tak i profesně. Proto byla nakonec zvolena poměrně malá skupinka osob, která ovšem toto kritérium splňovala z pohledu řešitele lépe. Logickou volbou byl zástupce ze strany obecní samosprávy. Účast ve výzkumu potvrdila sama starostka, která nastínila svůj pohled na obecní aktivity. Dalším expertním zástupcem se stala zakladatelka rodinného centra, která je zároveň ředitelkou místní školky a reprezentuje nejen děti samotné, ale i jejich rodiče a širší rodiny, se kterými je v každodenním kontaktu.

Aby nebyli ve výzkumu zastoupeni pouze institucionální zástupci, i když sami hovořili i velice osobně, byl uskutečněn rozhovor s místní rodinou, která je cenným příkladem soužití seniorů s mladou rodinou. Pokud by mělo být tedy stanoveno formální rozdělení občanské komunity pro potřeby této práce, pak se jedná o vymezení díky použité triangulaci. S aktuálními uživateli byla uskutečněna malá anketa, jednalo se o rodiče dětí předškolního vzdělávání. Druhou formální skupinou jsou pak právě výše uvedení zástupci zbylé části komunity, se kterými byly uskutečněny kvalitativní rozhovory.

3.1.1 Aktuální uživatelé

Rodinné centrum vzniklo jako rozšíření služeb mateřské školy směrem k mimoškolním aktivitám. Proto jeho služby již druhým rokem využívají především rodiny dětí navštěvujících místní školku. V posledním pololetí byly přidány aktivity pro seniory

(cvičení) a dospělé (jóga a přednáškové cykly). S těmito aktivními uživateli byla v zimě uskutečněna anketa, která měla ukázat a navrhnout další možné aktivity.

3.1.2 Ostatní členové občanské komunity

První rozhovor byl uskutečněn se zakladatelkou rodinného centra a ředitelkou školky – ukazuje jaké jsou její motivace k činnosti a zhruba nastiňuje, co je možné a nemožné očima zřizovatele. Každodenně se setkává s rodiči a jejich všedním životem a okamžitě reflektuje jejich potřeby, pokud je to možné.

Druhý rozhovor umožnila starostka, která se každodenně setkává s běžnými problémy místních občanů, navíc je sama vnímána jako novousedlík, ač se přivdala před více než dvaceti lety. Díky jejímu profesnímu pohledu byl získán náhled ze strany místní samosprávy a představa o možných formách další spolupráce.

Třetím zástupcem se stala typická rodina, která vnáší pohled na historické souvislosti, včetně vývoje spolupráce místních spolků. Rodina se skládá z manželů - seniorů, kteří mají dva syny. Jejich starší syn byl účasten rozhovoru i se svojí partnerkou a devítiletou dcerou. Dědeček byl členem Sokola, dobrovolným hasičem a fotbalistou, tak byly jeho vzpomínky velice přínosné k popisu situace v obci a nástinu vývoje místního společenství.

3.2 Zjišťování potřeb rodinného centra

Jako příklad dřívějšího postupu při zjišťování dalších potřeb občanů byla jako součást této práce v rámci možností zpracována anketa s rodiči. Aktivní členové rodinného centra se snaží každý den v rámci běžných hovorů, které s sebou život na vesnici přináší, zjišťovat, co by se mohlo více dít. Nějaké systematictější řešení ovšem nebylo možné uskutečnit jak z časových, tak i finančních důvodů. Rodinné centrum funguje stále na principu dobrovolnosti a stěží pokrývá náklady na provedené akce.

Proto se zdálo být smysluplným důvodem i vypracování této studie jako nástinu možného zpracování podkladů pro další jednání ohledně možností budoucí komunitní práce.

4 Vlastní výzkumné šetření

Všechny aktivity rodinného centra vycházely z reálné poptávky rodičů dětí mateřské školy nebo z nabídky aktivních občanů, kteří se přidali k činnosti rodinného centra. Další potřeby klientů rodinného centra však nebyly nijak systematicky zkoumány. Proto vznikl a byl potvrzen zájem o tento výzkum ze strany obecního zastupitelství. Jak vyplynulo z rozhovoru s paní starostkou, pokud se potvrdí zájem rozšířením aktivit a k tomu bude doloženo, co brání uspokojení tohoto zájmu, obec bude nucena hledat investiční řešení.

4.1 Cíl výzkumného šetření

Cílem tohoto výzkumného šetření je stanovení potřeb klientů komunitního centra. Klientelou tohoto centra je v podstatě celá obec, proto bylo nutné rozdělit tuto občanskou komunitu do několika podskupin (viz. kapitola 3.1). Potřeby několika set lidí se nedají shrnout do výčtu nebo bodového seznamu, každý z nich je samostatná a jedinečná bytost, stejně jako jeho rodina je jedinečný systém. Proto pro účely této práce byla zvolena tematická analýza rozhovorů se zástupci zainteresovaných stran a anketa rodičů dětí předškolního vzdělávání, která má za cíl zjistit společná témata, která se objevují, a pomocí jejich srovnání popsat celý projekt z pohledu tematické analýzy.

4.2 Výzkumné otázky

4.2.1 Jaké jsou potřeby cílové skupiny centra?

Z důvodů uvedených v kapitole 3.1 byla cílová skupina zastoupena třemi vybranými participanty v polo-strukturovaných rozhovorech. U ankety tomu je jinak, protože byla dána rodičům při schůzce mateřské školy. V tomto konkrétním případě (podskupina rodičů předškolních dětí) bylo tedy možné zjistit potřeby u více participantů najednou.

4.2.2 Jaké jsou silné a slabé stránky projektu centra?

V této otázce se práce zabývá tím, jaké vnitřní vlivy posilují nebo oslabují funkčnost projektu. Jedná se o vyhledání a popis atributů uvnitř komunity a organizačního týmu. Tyto parametry mohou podpořit dosažení cíle, nebo mu naopak uškodit.

4.2.3 Jaké jsou příležitosti a rizika projektu centra?

Projekt rodinného centra zatím funguje na bázi dobrovolnictví. Je zřejmé, že má mnoho rezerv, které bylo třeba odhalit a popsat. Rezervy jsou ovšem jak na straně toho, co by ještě

bylo možné přidat, tak na straně toho, k čemu je třeba přihlédnout, co se týká přirozených limitů a omezení dané komunity.

4.3 Metodologie

Pro tento výzkum se zdálo být nejvhodnější použití triangulace založené na sběru dat od různých osob a použití různých metod vyhodnocení. Data byla sebrána polostrukturovanými rozhovory a anonymní anketou. Anketa proběhla jako forma výzkumu na vzorku 27 rodičů předškolních dětí, což je jedna část cílové skupiny tohoto šetření. Polostrukturované rozhovory byly uskutečněny následně po vyhodnocení ankety a obě tyto metody byly vyhodnoceny pomocí tematické analýzy. Konečné vyhodnocení je doplněno o strategickou analýzu, která doplňuje návrh řešení rozšíření služeb komunitního centra.

4.3.1 Výběr vzorku

Původní představa o výběru vzorku byla taková, že by byli vybráni zástupci více skupin obyvatel. První skupina měla být vybrána podle věkové kategorie, tj. rodiče předškolních dětí; rodiče školních dětí, které absolvovaly předškolní vzdělávání v místní MŠ; rodiče školních dětí, které jsou vzdělávány mimo obec; adolescenti; senioři. Druhá skupina měla být ta, kterou spojují stejné zájmy, tj. zástupci místních spolků (fotbalisti a rybáři). Třetí skupinou mělo být zastoupeno hledisko historie pobytu v obci, tj. novousedlíci a starousedlíci. Konečně čtvrtou skupinou pak měli být statutární zástupci a zástupci samotného RC. Pokud by měl být naplněn původní záměr, bylo by potřeba analyzovat kolem dvaceti rozhovorů, což by nebylo možné vměstnat do práce těchto rozměrů spolu s důkladným rozborem.

Nakonec byl výběr vzorku výrazně redukován a pro rozhovory byli vybráni zástupci, kteří mají povědomí o potřebách co nejširších vrstev místních obyvatel. První rozhovor byl uskutečněn se starostkou obce, aby bylo zaznamenáno, jaké jsou možnosti obce podílet se na podpoře komunitní sociální práce. Starostka objasnila, jaké aktivity obec provozovala, provozuje a kam by ráda v dalším období rozšířila svoji působnost. Zároveň se pokusila shrnout, jaké faktory limitují další rozšíření činností. Druhý rozhovor s ředitelkou mateřské školy a zakladatelkou rodinného centra objasnil pohled zevnitř a dovolil nahlédnout do hodnot a motivací samotných aktivních členů. Obě dámy se shodly na doporučení zástupců zdejších spolků, které v Předboji dlouhodobě působí a doporučily i další osoby, které by mohli doplnit informace o klimatu občanské společnosti.

Kdyby však byly použity všechny doporučené kontakty, nebyl by prostor této práce dostačující. Je nasnadě tuto práci v budoucnu rozšířit o více zástupců výše zmíněných skupin a konfrontovat více pohledů uvnitř každé z nich.

4.3.1.1 Anketa

Jako úvodní forma výzkumu byla zvolena malá anketa v rámci rodičovské informativní schůzky v mateřské škole. Rodičům předškolních dětí byly rozdány lístečky, kde měly anonymně napsat své nápady či požadavky, které se týkají činnosti rodinného centra. Bylo vybráno celkem 27 anketních lístků viz. Příloha č. 1 - Výsledek ankety rodičů v mateřské škole v Předboji.

Zadání ankety bylo záměrně specifikováno takto: „Napište, co Vás napadá k rodinnému centru, co byste od nás potřebovali?“. Odpovědní papírky u sebe měli rodiče po dobu celé schůzky (cca 1 hodina) a odevzdávali je po skončení. Protože tato skupina rodičů tvoří v současnosti největší část cílové skupiny rodinného centra, byla jim tímto věnována specifická pozornost a bylo využito příležitosti zprostředkovat názor velké části z nich s nabídkou, že bude jejich účast v anketě anonymní. Několik rodičů se podepsalo a nabídlo do budoucna možnost probrat své nápady a poznámky podrobněji. Tito by byli vhodnými zástupci spolupracující části cílové skupiny.

4.3.1.2 Rozhovory

Polostrukturované rozhovory se zabývaly tematickými okruhy (viz. 4.3.3), které obsáhly minulost, přítomnost i budoucí pohled na činnost rodinného centra. Okruhy nabídly dotazovaným sdělit i svá přání a potřeby, které zatím neměli možnost nejen vyjádřit, ale mnohokrát se nad zamyšlením ani zastavit. Z těchto zasněných výpovědí se zrodil velký výčet dalších možných témat, která by stála za podrobnější prozkoumání a věnování další pozornosti.

4.3.2 Metoda sběru data

Samotný výběr zástupců občanské komunity byl velmi složitý vzhledem k tomu, že je těžké zajistit dostatečnou reprezentativnost vzorku v tak široké škále lidských bytostí. Je to v podstatě nemožné. Proto byla ke sběru dat a zvýšení objektivizace závěrečného stanoviska zvolena kombinace metod na principu triangulace.

V anketě se mohli vyjádřit sami rodiče jako stávající uživatelé služeb centra. Ředitelka mateřské školy denně komunikuje s rodinami předškolních dětí, zastoupila tedy

profesionální pohled na jejich potřeby obecně. Starostka obce byla ideálním zástupcem zbylé části občanské komunity, tedy potencionálních uživatelů, na které by se měla činnost centra rozšířit. K doplnění těchto dvou profesionálních pohledů byl uskutečněn rozhovor se zástupci místního společenství, kterými se stala rodina žijící zde již třetí generaci.

4.3.3 Scénář rozhovorů – tematické okruhy

Vzhledem k tomu, že sběr dat je uskutečněný formou polostrukturovaného rozhovoru, budou níže uvedeny a představeny jednotlivé body, kterých se každý z rozhovorů pokoušel dotknout a rozvést je. U některých zástupců bylo více prostoru věnováno pouze některým z nich, protože to bylo žádoucí k dokreslení kontextu a obecných souvislostí týkajících se života v obci.

Prvním okruhem byla **Otázka na historii pobytu respondenta v obci a jeho angažovanost**. Tento okruh se zdá být vhodným úvodem do rozhovoru a poskytuje dotazovanému prostor k nalezení sama sebe v soukolí organismu obecního komunitního života. Umožňuje uvědomit si historické souvislosti vlastního působení participanta a jeho osobní motivace. Dále tento okruh vykreslil po spojení všech odpovědí celkový pohled na vývoj obce a jejího komunitního života. Bylo možné odkrýt souvislosti uvnitř komunitního systému jako jsou vazby mezi jednotlivými významnými členy komunity, podhalit působení neformálních vůdců. Ukázaly se i některé „obecně známé pravdy“, které se šíří místními kuloáry a neoficiálně ovlivňují povědomí o funkčnosti formálního vedení obce.

Druhým okruhem byla otázka na to, **jak vnímá respondent rodinné centrum a jaké služby případně využívá**. Tento okruh byl součástí samotných rozhovorů, ale i předcházející ankety. Odpovědi mapují povědomí o dosavadní činnosti rodinného centra, respondentovy preference a jeho názor na funkčnost centra. Dále bylo cílem zjistit zájem o stávající činnosti a získat zpětnou vazbu.

Třetí okruh se týkal toho, **co respondentovi v rodinném centru chybí, jaké další aktivity by navrhl**. V této části bylo účelem zjistit, kam by bylo možné posunout působení rodinného centra a v jakých oblastech je v obci zájem o propojení a rozvoj stávajících aktivit. Dalším motivem bylo popsání zjištěných motivací respondentů k rozvoji komunitního života.

4.3.4 Etika výzkumu – informovaný souhlas

Participantů byli během rozhovorů opravdu nadměru otevření. Díky tomu se v záznamech a zápisech rozhovorů objevují velice citlivá tvrzení či data. Z důvodu ochrany jejich soukromí a respektu k jejich otevřenému přístupu není tato práce veřejně přístupná a v informovaném souhlasu je stvrzeno, že může být zapůjčena pouze se souhlasem autora.

Jedná se o výzkum ve velmi malé obci, kde je zcela zjevné, kdo se rozhovoru účastnil a není možné zachovat anonymitu dotazovaných jinak než výše uvedeným způsobem.

4.3.5 Průběh rozhovorů

Původní plán, jak budou vypadat jednotlivé rozhovory byl zavržen hned v počátku. Během prvního rozhovoru bylo totiž zjevné, že původní záměr zvolit k výběru respondentů efekt sněhové koule je nereálný. V takovém případě by totiž bylo nutné uskutečnit 20-25 rozhovorů, a to nebylo kapacitně uskutečnitelné pro řešitele. V ideálním případě by však byla hodnota tohoto výzkumu jistě mnohem vyšší a můžeme doufat, že k tomu v budoucnu stejně dojde.

Rozhovory byly analyzovány postupně, hned po jejich zaznamenání, aby bylo zamezeno vzájemnému ovlivnění vyhledaných témat. Některá témata se ukazovala už během přepisu. Každý rozhovor byl přepsán řešitelem osobně a každý byl přehrán třikrát nejprve v audio verzi a poté ještě několikrát pročten. Po zaznamenání kódů byly tyto shrnuty do větších skupin a přiřazeny k nalezeným tématům.

Toto důkladné pročítání spolu s opakovaným poslechem umožnilo prohloubit vhléd do daných souvislostí a některé domněnky byly později potvrzovány. Obzvláště z důvodu, aby nedošlo k výrazným nedorozuměním ze strany řešitele. V samotném přepisu je, co se týče emočního zabarvení, zaznamenán už jen výrazný smích formou smajlíků.

4.3.6 Metody analýzy

Níže jsou popsány použité metody analýzy jednotlivých částí práce. Výsledkem tematické analýzy je seznam témat uvedený v kapitole 4.6. V navazující kapitole 4.7 jsou pak uvedeny odpovědi na výzkumné otázky, které jsou výsledkem spojení všech níže popsaných metod analýzy.

4.3.6.1 Tematická analýza rozhovorů

První volbou analytické metody byla právě tematická analýza, aby bylo možné pomocí této metody zpracovat rozhovory tří úplně rozdílných zdrojů spolu s daty z ankety. Hlavním důvodem výběru byla snaha o hlubší porozumění souvislostí a vytažení podstatných prvků, které odpovídají na výzkumné otázky. Při popisu jednotlivých nalezených témat byla ještě pro dokreslení použita metoda kontrastování, která podtrhla rozdíly mezi jednotlivými tématy majícími jinak blízkou hranici. Uvedené citace byly uvedeny záměrně tak, aby obsáhly jak negativa, tak i pozitiva daného tématu.

Samotná ukázka provedení tematické analýzy je uvedena v Příloze č. 3.

4.3.6.2 Analýza ankety

Anketa byla zpracována metodou prostého výčtu. Byl tak získán seznam aktivit, které rodiče v současnosti postrádají. Dále byla použita metoda vytváření trsů. Díky tomu bylo možné uspořádat požadované aktivity do kategorií, které naznačují výskyt konkrétnějších témat nebo již nalezená potvrzují. Metoda kontrastů podtrhla jedinečnost zájmů a potvrdila, že je těžké vybrat dostatečně reprezentativní vzorek uvnitř poměrně malé skupiny, natož jednoduše rozdělit celou občanskou komunitu.

4.3.6.3 Strategická analýza

Doplnění o tuto analýzu by mohlo pomoci praktickému uplatnění této práce. Vzhledem k tomu, že byla získána podpora zastupitelstva, je žádoucí shrnout zjištěná fakta do formátu, který by mohl být v budoucnu podkladem pro další jednání se zastupitelstvem obce. Jedná se o shrnutí dostupných zjištění a jejich sumarizaci z pohledu silných a slabých stránek, příležitostí a rizik systematictějšího přístupu v komunitním přístupu.

4.4 Vlastní předporozumění tématu

Protože v obci Předboj žiju už osmým rokem, nejsem úplně nestranným pozorovatelem místního dění. Bylo pro mě tedy nutné shrnout si a uvědomit vlastní předsudky a postoje ke zkoumanému tématu před samotným provedením rozhovorů. Pomohlo mi to alespoň většinou vyhnout se podsouvání významů a dotazů, které by pro účastníky byly návodné. Jsem si vědoma toho, že se to nepodařilo úplně vždycky a je více než možné, že jsem je neobjevila všechna. Snažila jsem se zužitkovat svoji cestu sebepoznání nejen v psychoterapeutickém výcviku. Níže uvádím popis mých předporozumění, která mohla mít vliv na zkreslení interpretace výsledků.

4.4.1 Schovávaná za plotem

Od prvního dne, kdy jsem se nastěhovala, jsem vnímala velkou oddělenost občanů. Když jdete na procházku takto typickým satelitním městečkem, jdete ulicemi, které lemují většinou vysoké ploty, za které není vůbec vidět. Pokud je plot postavený tak, že dovoluje nahlédnout do zahrady, je zarostlý pnoucími květinami, které alespoň v létě pohled dovnitř znemožňují. Pro mě byla tahle separace obrovsky výrazná, protože pocházím z malého městečka, kde jsme žili v bytovce, kterou sdílelo šest rodin. Spolu si ji postavili, všem jsem říkala „tého“ nebo „strejdo“. Tady po několika letech mnohdy netušíte, jak vypadají lidé žijící v tom, kterém domě. Vnímám to jako projev potřeby velkého soukromí a možná i projev strachu. Můj úsudek může být ovlivněn ve směru hledání souvislostí s tímto vnějším projevem volby ochranných prvků.

4.4.2 Prosociální osobnost

Od malička mám nastavenou osobnost tak, že mě zajímá, co potřebují ostatní, co pro ně můžu udělat, jak mohu případně pomoci, což může být jistě mnohdy patologické, možná i více obtěžující. Na druhou stranu je to hlavní motor, který mi dává sílu věnovat se tomuto oboru a nalézat v této práci pocit naplnění a smyslu. Trochu doufám, že tato moje energie může být i trochu nakažlivá. Proto si musím připomínat, že je v pořádku, když jsou tu i jiní lidé, kteří mají zájmy zaměřené na svůj vlastní prospěch, a respektovat jejich pohled na život.

4.4.3 Finanční stránka – platit nebo neplatit?

Otázka financování se objevuje i v této práci jako jedno z témat. V rámci mé patologie osobnosti se objevuje i tíhnutí k dobročinnosti a altruismu. Nazývám jej patologickým, protože se mi už několikrát podařilo nahlédnout, že nebudu schopna s vlastními silami úplně efektivně a mám tendenci se rozdat. Toto nastavení není úplně dobré pro objektivní posouzení většinového nastavení. Nastavení zdravých hranic podmiňuje dlouhodobou udržitelnost všech životních aktivit, ať jsou podepřeny jakkoliv dobrými úmysly.

4.4.4 Výkonoví rodiče

Z mé zkušenosti vyplývá přesvědčení, že je dnešní doba hodně zaměřená na výkon a lehce odsouvá potřeby dětí za představy rodičů o jejich budoucím uplatnění. Díky své praxi se setkávám s mnoha takovými případy a opět potřebuji sama sobě připomínat, že nejdůležitější je respekt k volbě výchovy a vedení samotných rodičů. Je možné, že sama vytěsňuji vlastní potřebu tlačít na rodiče, aby netlačili na své děti a podporovali je v rozvoji

jejich vlastních zájmů, ne těch svých. V mimoškolních kroužcích vídám často unavené děti, které jsou přetíženy a kolikrát mi během práce usnou na stole. Je pak těžké nechat věcem volný průběh.

4.4.5 Setkávání u piva

V místním společenství je možné vídat se společně na neutrálním území pouze formou setkání v místních restauracích nebo na malém dětském hřišti. Od první chvíle mě zaujala scenerie, kdy rodiče sedí u piva v místní hospůdce na hřišti a děti si tam kolem pobíhají a hrají. Nějak jsem nedokázala pojmout to, že vlastně od malička vnímají jako normu, že se celé odpoledne posedává u piva. Objevila jsem další možné téma, které mě samotnou pravděpodobně v dětství úplně nevyhovovalo a je potřeba brát to v úvahu.

4.5 Představení participantů

Starostka obce (v rozhovoru označena jako „PP“)

Starostka obce Předboj je ve své funkci již třetí funkční období. Během svého dvanáctiletého působení nahlédla do dění v obci ze strany občana i obecního zastupitele. Její pohled na potřeby místních občanů je tedy podložen jak osobními, tak i profesionálními zkušenostmi. Je matkou dvou dětí (dcera – 24 let, syn – 14 let), její manžel je místní rodák a fotbalista. Rozhovor s paní starostkou poskytl vhled do vývoje obce, přehled obecních aktivit a také jsme se dotkly limitů, které se ukazují být překážkami v rozvoji občanské komunity. Názor starostky zastupuje v této práci obecné povědomí občanů, protože právě ona je v poslední druhé dekádě v každodenním styku s jejich denními potřebami. Může tak ze své pozice reflektovat zájmy a potřeby nejširší veřejnosti v rámci, který umožňuje být nahlížen z pohledu státní správy v kombinaci s jejím osobním lidsky mateřským pohledem.

Ředitelka MŠ a zakladatelka rodinného centra (v rozhovoru označena jako „KB“)

Ředitelka mateřské školy a zakladatelka rodinného centra v rozhovoru sdílela své dojmy z dosavadního působení a představu o dalším rozvoji centra. Věnuje se této činnosti druhým rokem a pátým rokem vede místní školku. Poté, co usadila provoz školky, začala se aktivně zajímat o rozšíření nabídky volnočasových aktivit nejdříve pro děti ze školky, později i pro ostatní občany obce. Díky spolupráci s obecní samosprávou se tak mohlo otevřít rodinné centrum, po ročním zkušebním provozu i široké veřejnosti. Ředitelka mateřské školy je v denním kontaktu s rodiči předškolních dětí, zná jejich osobní a rodinné potřeby a zastupuje tak zájmy celých rodin. Její aktivity se ovšem neomezují pouze na rodiny s dětmi, naopak

působení rodinného centra posouvá k propojení celé obecní komunity a nabízenými aktivitami aktivuje i propojení novo- a starousedlíků.

Ukázková rodina – místní senioři a jejich syn s rodinou

Setkání s touto rodinou a záznam hovoru s nimi reprezentuje klasickou rodinu žijící v této obci. Jedná se o manželé – seniory, kteří tu žijí již několikátou generaci. Jejich syn, který se rozhovoru zúčastnil, tu zůstal a založil vlastní rodinu. Toto setkání bylo velice přínosné pro historický vhled do souvislostí vývoje místní občanské komunity. Dědeček (v rozhovoru označen jako „MP“) v Předboji strávil celý život.

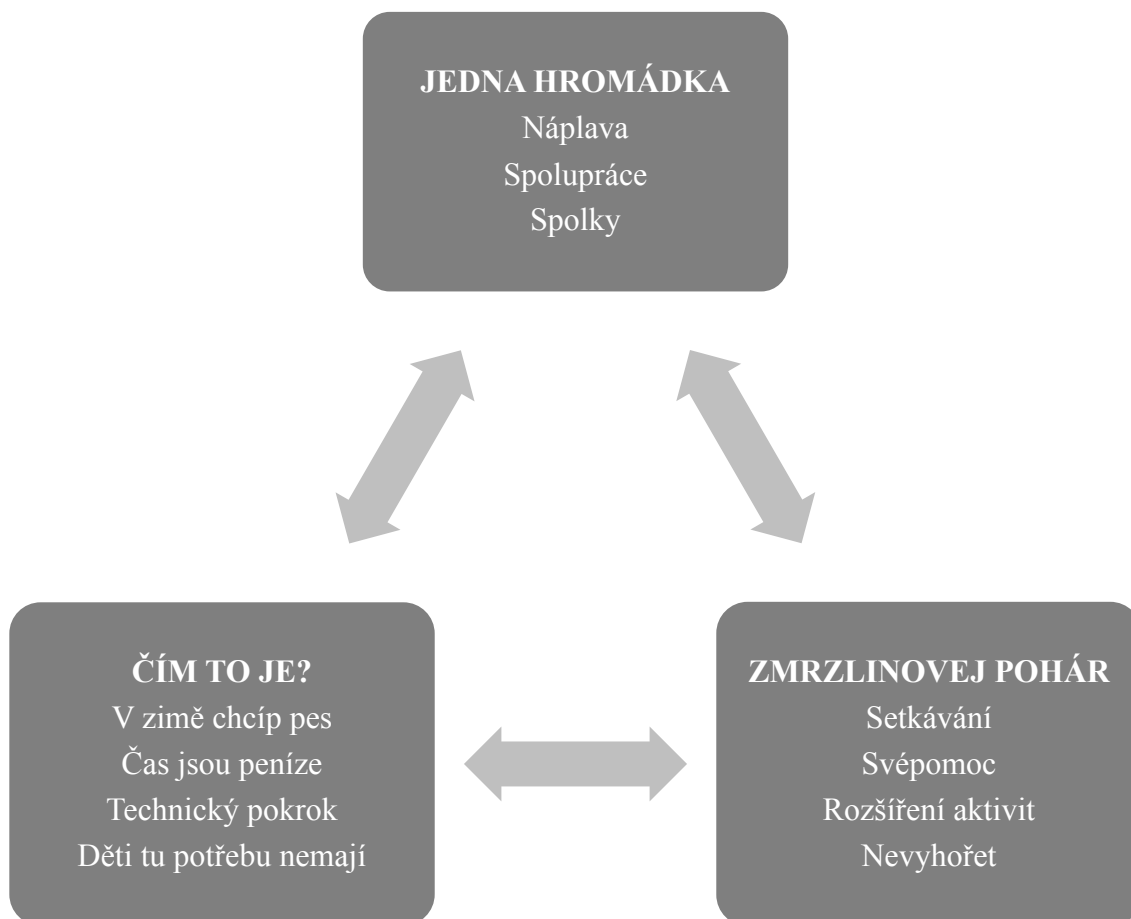
„MP: No já si pamatuju, že mi vyprávěli dycky, žejo. Babka, teda dědek, jako můj dědek, i jeho pradědek tady byl.“

Byl členem Sokolu, členem hasičského spolku, fotbalistou a rybářem, čímž bylo možné nahlédnout do historie a průběhu působení všech místních spolků. Babička (v rozhovoru označena jako „HP“) sdílela své vzpomínky a doplňovala vyprávění svého muže o ženský pohled. Syn (v rozhovoru označen jako „MPm“) v současnosti v obci žije i pracuje. Se svojí partnerkou (v rozhovoru označena jako „IS“) mají dceru, která navštěvovala místní mateřskou školu a nyní dojíždí do spádové základní školy v sousedních Líbeznicích. Tato rodina tedy v této práci reprezentuje obvyklou rodinu starousedlíků.

4.6 Výsledky: nalezená témata

Výstupem tematické analýzy byl shledán poměrně velký počet témat, která se vzájemně prolínala a překrývala. Proto bylo žádoucí rozdělit tato témata do několika kategorií, které usnadnily zviditelnit hranice mezi nimi. Seznam nalezených témat je uveden na obrázku č. 1 a jejich podrobný popis následuje.

Daná témata jsou záměrně popsána tak, že uvádějí čtenáře do kontextu životní rutiny komunity. Popisují tedy i osobní zkušenosti řešitele, aby bylo dosaženo co nejhlubšího pochopení komunitního života. Toto je jeden ze základních pilířů komunitní práce (ORFORD, 2008, str. 345), důkladné poznání prostředí, do kterého budeme zasahovat a intervenovat. Proto je v kapitole 4.4 popsáno předporozumění řešitele, které umožňuje porovnat níže uvedená zjištění a odfiltrovat subjektivní zabarvení případných interpretací. Pokud bychom dostatečně nepronikli do zkoumaného prostředí, naše další počínání by mohlo mít spíše negativní vliv na následný vývoj místní komunity.

Obrázek 1 - Uspořádání nalezených témat

4.6.1 Jedna hromádka

První skupina témat byla nazvána slovy zakladatelky rodinného centra. Ukázalo se, že se jedná o jednu z hnacích sil samotného rodinného centra a jeho stěžejní hodnotu, spojit aktivity obce a aktivních členů občanské komunity a vzájemně se podpořit.

„KB: .. Já to vnímám jako, jako rozšíření obecních aktivit, ne jako rozšíření aktivit školky. Protože prostě já nás vnímám opravdu jako jednu kupačku. Nevnímám školka – obec.protože prostě já to beru jako samozřejmost, že jsme jedna hromádka.“

Ve všech rozhovorech se ukázalo, že je vnímán jako problém rychle se rozrůstající počet obyvatel obce díky výstavbě nových domů. Tyto sociální dopady suburbanizace jsou předmětem mnoha sociologických výzkumů (Sýkora, 2003). V Předboji se počet obyvatel za dobu působení stávající starostky, jak sama uvedla, ztrojnásobil.

„PP: Když jsem sem přišla, sem na úřad, tak vlastně poslední číslo popisný bylo 136, poslední nejnovější barák starý zástavby. A dneska přidělujeme 410.“

4.6.1.1 Náplava

Ne všichni obyvatelé obce se vzájemně vnímají jako jedna hromádka. Pojem „náplava“ je zde užíván starousedlíky pro označení nových přistěhovalců. Jako novousedlíci jsou zde vnímáni všichni, kdo se tu nenarodili. Zdá se tedy, že je zde stále obyvatelstvo rozděleno na dvě části. Jedna část je původní obyvatelstvo – starousedlíci, a druhou část tvoří rodiny přistěhované – novousedlíci. Dokonce i v rámci rodin starousedlíků se například přivdané ženy stále označují za náplavu.

Toto zažité pojmenování ukazuje na rozdělení občanské komunity. Starousedlíci a novousedlíci tvořili vlastní podskupiny, které se vzájemně vnímali jako konkurence a zdálo se být nemožné spojit je dohromady. Toto rozdělení nejvíce eskalovalo před osmi lety v předvolební kampani při volbách do obecního zastupitelstva. Proti stávajícímu obsazení původního vedení obce se postavila skupina aktivistů složená z tehdejších novousedlíků. Na území této malé obce se zrodil společenský souboj dvou proti sobě stojících skupin a příslušnost ke každé z nich rozdělila občany natolik, že vznikaly nemalé sousedské spory.

První funkční období nové vlády novousedlíků bylo spojeno s velkým odporem druhé skupiny. Ten však postupně vysublimoval a zdá se, že k tomu přispěla i změna vedení mateřské školy, kterou převzala zakladatelka rodinného centra. Její přístup změnil pohled nejen rodičů dětí. Jak říká sama starostka:

„PP: ...je to známá věc, tak na těch schůzkách, co se různě setkávám, tak, kde je teda škola, tak tam opravdu takovej ten kulturně společenskej život, a to mimoškolní vyžití je prostě na ty děti vázaný, na ty kolektivy těch rodičů vlastně. Je to určitě, je to lepší. Tak tady to máme akorát kolem tý školky.“

Ukázalo se, že se rodiče z obou skupin začali díky svým dětem více potkávat, akce pro jejich děti je spojují. Jedná se totiž o akce, které se mohou zúčastnit všichni občané spolu se svými známými a dalšími rodinnými příslušníky, jako jsou různé jarmarky a oslavy ročních období.

Rozhodně je zde stále velký prostor pro práci komunitního sociálního pracovníka a jeho intervenci nejen díky stále se rozrůstajícímu počtu obyvatel.

4.6.1.2 *Spolupráce*

Toto téma se objevovalo spíše nostalgicky u obou manželů – seniorů v souvislosti srovnání doby minulé a dnešní. Bourají tak známé klišé, že za dřívější totalitní éry se komunitní činnosti a vzájemná spolupráce lidem nutili, že nebyly podporovány. Ony možná podporovány nebyly, ale byl prostor k tomu, aby se děly. Pokud se vzájemná sousedská pomoc měla krýt s pracovní dobou, prostě a jednoduše se jelo pomáhat a v práci se to nějak zaonačilo.

„MP: ... ale za nás třeba to, za komunistů to šlo.. my jsme se na to vysrali, vid’.“

Je spíše k pousmání, že tento fakt hraje roli, ale jiná pracovní morálka a možná i kulturní nastavení tehdejší společnosti netvořily takový tlak na občany. Možná, že díky tomu bylo více prostoru, aby si lidé pomáhali a více se i družili. Dříve bylo normální vyměňovat si zdroje. Pokud se stavěli domy, lidé si vzájemně pomáhali a vyměňovali svoje dovednosti s tím, že se sebou vzájemně mohli počítat do budoucna.

„MP: A to jsme si vždycky pomohli jeden druhýmu. Ten, to byli zedníci, tohle, to třeba jsme dělali fasádu a seskočili jsme z lešení a šli jsme hrát fotbal. Víš co, a to se dnes.. já třeba jezdil, tak jsem něco přivez.. ten byl zedník, tak víš, co.. takhle.. a pomohli jsme si všichni dohromady. Ted'ka? Někomu řekni a.. zaplatíš prachy no.“

Mohlo by se zdát, že se jedná o formu výměnného obchodu, ale stejně tak může jít o upevňování vztahů a společné bytí při nějaké činnosti. Možný efekt takové spolupráce mohl být i ten, že zde docházelo k naplnění potřeby uznání a seberealizace.

Dalším pohledem na možnosti spolupráce, který tu nebyl vždy, je vzájemnost mezi aktivitami místní školky a obecním úřadem jako jejím zřizovatelem. Dříve tu fungovaly souběžně akce tak, že si spíše konkurovaly a vzájemně si snažily odlákat účastníky. Dnes se snaží domlouvat na takových projektech, které se vzájemně spíše podpoří.

„KB: Proto to všechno takhle dobře dopadá, protože já s nima nebojuju, oni nebojujou se mnou.“

Vzájemná podpora funkčních aktivních prvků rozšiřuje možnosti vyžití samotnými obyvateli. Dokud spolu organizátoři bojovali o uznání a realizaci, spíše místní komunitu rozdělávali. Ted' se začíná projevovat tendence propojování a sdružování komunitní činnosti.

4.6.1.3 Spolky

Činnost místních spolků zde v současnosti spíše upadá. Úplně zanikli dobrovolní hasiči, dříve tu bývala i kapela, ze sportovních spolků zůstali jen fotbalisti. Pro místní pamětníky tak ubylo mnoho možností, na které byli zvyklí a které považovali za běžné příležitosti k setkávání se a sdružování. Rodinné centrum se tak snaží znovu obnovit tradici některých zaniklých příležitostí.

„PP: Já si myslím, že je rozhodně dobře, že se to začalo, že teda taky se našlo pár těch nadšenců, bez toho by to nefungovalo. Protože to nás tady taky jakoby mrzí, že skoro na každý obci jsou takový ty občanský sdružení, ty obyčejný, nevím, jak si různě říkají, ty zahrádkáři třeba a tyhlety. To tady taky vlastně vůbec není, takže díky tomuhle teďka, takovému seskupení, by se to možná mohlo trošičku jako..“

Dříve místní spolky dokonce pomáhaly i s finančním zajištěním obecních akcí. Podíleli se nejen na jejich přípravě, ale přispívali i malými finančními dary. To vše podporovalo pocit sounáležitosti a vzájemné propojenosti obce.

„MP: ...to bylo normálně, že dřív vždycky, když byl dětskej den, tak sportovci dávali, hasiči dávali, nějaký víš, pár peněz, ne že by dávali moc, ale vždycky něco dali. A teďka Sokolové dostáv aj od výboru peníze a nejsou štonc něco dát. A rybáři jakbysmet.“

Pokud ubývá podpora, která dříve bývala vnímána jako běžná součást komunitního života, začíná se objevovat pocit vzdalování a vydělování vlastních zájmů od těch obecních. Místní spolky dříve spíše propagovaly předmět svého zájmu a snažily se o osvětu. Teď jsou vnímány spíše jako organizátoři výdělečných akcí, které přinášejí prospěch pouze jim samotným, nikoliv však celku.

„HP: ...nedělej rozhodně pro obec, ty dělej pro sebe.“

Tato rozpolcenost a oddělení činností zájmových skupin zvyšuje napětí a v některých případech dokonce podporuje vzájemné agresivní výpady. Opět se vrací oddělování a konkurenční chování komunitních spolků.

4.6.2 Čím to je?

Tato kategorie témat se obrací k možným vysvětlením důvodu, proč se nepotkávají. Proč cítí společnou oddělenost a nedostatek sociálního kontaktu. Ve všech rozhovorech se tato témata objevovala a dostalo se jim nemalého prostoru.

„KB: Tady ale to funguje taky u mnoha lidí. Oni budou nadávat na obec, ale nebudou tu aktivitu vymýšlet sami. Vždyť oni si můžou vlastně cokoli sjednat sami. Jako už je velkým přínosem, spousta lidí se tu začla hloučkovat a choděj s téma holema. To je bezvadný. Ale to vychází z nich. Ale jinak, oni už jsou zvyklý, ale i tím, ale právě i tím, jak se jim podbízí tou televizí a vším, tak oni jsou zvyklí bejt organizovaný. Jo, že se jim nabídne a oni řeknou ano nebo ne jenom. Což mají, nejsou zvyklí zapřemýšlet nad tím, co by chtěli a co by pro to mohli udělat. A to jsou dvě různý věci. Protože oni by chtěli, ale nejsou ochotní pro to nic udělat.“

Potřeba být organizován by mohla odpovídat nejen historické zkušenosti z období totalitního režimu, ale i jedné ze základních sociálních potřeb být úslužným a nechat se vést. Může jít ovšem také o to, že neznáme dobře právě individuální potřeby občanů a odhadujeme je podle vlastních představ, které těm většinovým neodpovídají.

Navazujícím důvodem se zdá být vzrůstající anonymita v obci. Vzhledem k rychlému růstu počtu obyvatel se z malé vesničky stalo pole rodinných domků se spoustou nových obyvatel, kteří se díky nedostatku společně sdíleného prostoru neznají a nenavazují dostatečně blízké vztahy.

„MP: Dřív, ona ta vesnice byla menší o hodně že jo, ale dřív, když jsi šla, tak jsi každýho znala. „Dobrý den“ nebo „Ahoj“ nebo todleto.. pomalu jsi věděla, co vařej.. víš, jak to myslím, dělám si srandu jako jo? Baby sedávaly na lavičkách, víš.. vždycky v létě takhle, tak tam navečír seděly a kecaly..

„HP: No, to já jsem byla doma s Mírou, tak jsem ho dala spát a už jsem byla u bab vid' ☺ tos věděla všechno..“

„HP: Tam byla celnice, se říkalo.. tam ty báby.. tam k rybníku.. tam sedávaly a kdo projel, už ho jely... se říkalo na celnici ☺“

Zdá se, že se vytrácí život z ulic, kde se lidé potkávali, zastavili se na slovíčko a neustále tak upevňovali přirozené vazby. V dnešní době se i po vsi pohybují v autech a rušno na ulicích bývá zřídka spíše o víkendech. Tradiční obsazené lavičky zejí prázdnotou.

„MP: To víš, že jo! Proto má každej plot pořádněj, aby tam nebylo vidět, a takový různý.“

Dalším faktorem se ukazuje být extrémní vytíženost a pracovní nasazení, které si doba žádá. Do těchto obcí okolo velkých měst se často přistěhují lidé, kteří dojíždějí za prací

autem a domů se vrátí až pozdě večer. Anonymní prostředí velkých sídlišť se tak jen rozprostírá na větší území. Dostupnost těchto obcí a velkých měst je k tomu předurčuje.

„HP: A je to dobou. To se sem choděj vyspat jenom ty lidi, choděj do práce, tak to taky na jednu stranu chápem. Už to berem jinak, taky jsme starý, ale.. ale je fakt, že my jsme za mlada dělali, co jsme mohli..“

Život na venkově by se mohl obohatit o městský rozměr právě díky zvýšené dostupnosti. To však vyžaduje promíchání starého a nového, možnost vzájemně se inspirovat, poznávat a inspirovat se.

4.6.2.1 V zimě chcíp pes..

Vliv ročního období v místě, kde není stabilní místo k setkávání je nesporný. V létě je možné spolupůsobit kdekoliv venku. Společné aktivity se mohou odehrávat na hřišti, na louce u rybníka nebo v hospodě. V zimě ale tyto prostory neumožňují pohodlné a zdravé prostředí, pokud nepocházíme z dalekého severu.

„HP: Přes zimu tady chcíp pes, to je fakt, když nebyla zábava, tak jsme byli každéj zalezlí u televize, vid'..“

„PP: Když jsem sem přišla, můj manžel hrával fotbal, tak jsme logicky chodili na fotbal. Takže chodíme na fotbaly ještě dneska pořád a se taky zůstane sedět venku. O to je to příjemnější přes tu letní sezónu. A to je takový jediný, co to...“

To, že není možné využívat celoročně nějaké společné prostory, nepomáhá a neumožňuje plánovat ani dlouhodobé společné aktivity. Pokud se objeví nápad na nový projekt, nemůže být nezávislý na počasí, ať se jedná o kterékoliv roční období. Ale vždycky může být i hůř.

„HP: Vono to je ale v těch vesnicích všude. Jak se všude ted'ka staví kolem, to ještě možná horší, že tam nemaj ani tu hospodu.“

V zimním období tak zůstává možnost pobýt společně pouze v místní hospodě. Je to jistě tradiční místo, zůstává však otázkou, zda je z pohledu prevence dostatečným prostorem.

„MP: No né, tak do hospody, tam se lidi sejdou. Děti si můžou hrát, víš, jak to myslím, je tam jako, obecní úřad tam udělal to hřiště. Tak tam můžou žejo. Říkám, tak ty děti tam můžou.. ty rodiče tam můžou sedět na tý verandě.“

4.6.2.2 Čas jsou peníze

Otázka financování se objevila ve všech rozhovorech. Obec hledá ztěžka zdroje na podporu obecních aktivit, mateřské školka nemůže dotovat aktivity rodinného centra a sami občané mají mnohokrát co dělat, aby splatili své hypotéky a úvěry. Dostatek financí je velké téma ve všech oblastech, v sociální obzvlášť. Je však otázkou, zda to není právě zaměřením pozornosti a nedostatečné podpory jiných, mnohdy cennějších zážitků.

„MP: ...je to tím, že lidi maj všechno hektický.. hodně práce maj každéj, víš, co myslím, má.. todleto.. a už to není, už to není taková parta.. jako to bejvalo.“

„MP: Peníze, já nevím, jestli chyběj, možná že chyběj, ale dalo by se udělat toho víc, kdyby ty lidi byli k sobě trochu. Když, já nevím, něco je potřeba, tak vzít hrabičky a vyhrabat to, tak nepotřebuješ na to tisíce, žejo..“

Zaměření na dostatečné zajištění zdrojů je další důležitou otázkou, která by měla být řešena v širším měřítku. Investice do společných prostor není potřebná pouze v materiálním slova smyslu. Smysl pro společné se vytrácí právě i v nedostupnosti naplnění potřeby společného bytí. Možná jsme tak unavení z výše zmíněného hektického tempa života, že rádi přijedeme domů a zamkneme za sebou dveře. Máme sotva zbytky sil na to, abychom nasýtili svojí pozorností vlastní rodinu, natož abychom věnovali energii naplňování sousedských vztahů.

4.6.2.3 Technický pokrok

Dostupnost hlavního města, kam většina místních obyvatel dojíždí za prací, není tak dobrá, aby mohli pohodlně využívat veřejnou dopravu. Toto vyžaduje vlastnictví automobilu, většinou několika aut na jednu rodinu. Tím vzniká další prostor k oddělenosti, nejen v rámci vesnice, ale i uvnitř samotných rodin.

„MP: ...hele tady ve vsi, když to vezmeš zase z druhý strany, já si pamatuju, že tady ve vsi byly tři auta. A teďka jsou v rodině tři auta.“

Technický pokrok lidstvu bezesporu ulehčuje práci, obzvlášť jedná-li se o těžké manuální úkony. I tady je ale nutnou kompenzací právě ztráta sociálního kontaktu díky snižujícím se nárokům na množství obsluhy. Dříve byli lidi udřeni k smrti, dnes mají fyzicky méně náročná zaměstnání, ale úleva často nepřichází, frustrační zátěž spíše přibývá.

„MP: No všechno jde dopředu. To je všechno dobou. Já si pamatuju, když byly žně jako dřív tady, tak celá vesnice to dělala. Jo, to bylo měsíc, jo, jezdili tady, vozili..“

my jsme chodili dělat snopy, teda panáky žejo.. pak voni to nakládali, vozili to na žebříňák. Tam to mlátili. U toho, jak byli, jak byli kůlna. A celá vesnice.. táta ten měl vždycky dovolenou, jezdil Erenou tam, jako vozil obilí nebo byl u mlátičky.. tu dovolenou strávil tady u toho. A teďka, teďka ani nevíš, že jsou žně. Víš akorát, že projede přes ves kombajn.“

Technika nejen člověku slouží, ale zároveň ukazuje na sociální status majitele. Ten je jasnější a zřetelnější i rozdíl v tom, jakou značku auta nebo telefonu si pořizujeme.

„MPm: Je fakt, že dřív to bylo takový, že nebyli mezi lidma takový rozdily. Jakoby o se týče toho, kdo měl víc a kdo měl míň. Ten, kdo měl víc, tak měl o trochu víc, ale dneska to je markantní, žejo. Dneska to je prostě..“

Naše potřeba konformity nás ale může nevědomky pohánět k tomu, abychom i my měli novější telefon a lepší auto. K tomu ale potřebujeme větší množství peněz a víc pracovat. A už jsme chyceni v pasti. Pokud ovšem nemáme k dispozici činnosti a aktivity, kde se telefony nevystavují na stole vedle piva, kde se sociální role odloží a my můžeme vyniknout v čemkoliv jiném.

4.6.2.4 Děti tu potřebu nemají

Ukazuje se i zjevná souvislost vytíženosti rodičů a jejich dětí. Zaměstnanost dospělých podmiňuje plné naplánování využití volného času dětí a nabídka aktivit, které to umožní je kolem spádových škol poměrně velká. Tím, že jsou ale spádové školy v okolních obcích nebo právě v hlavním městě, tak děti většinou stráví celá odpoledne dojížděním na kroužky a další volnočasové aktivity. Buď jezdí sami nebo je tam rodiče dopravují.

„KB: Ale teď je to tak, že de facto.. ale teď si vem, že vlastně je to paradox. Že vlastně, protože spoustu dětí tady vozí rodiče na fotbal do Neratovic.“

Je tak naprosto běžné, že jejich školní den končí v čase večere. Pak už nezbyvá energie ani čas vyběhnout na ulici a pobýt s místními kamarády.

„PP: Není, není těžký ho vyhnat, ale ty děti tu potřebu dneska ani skoro nemají. Hodně tím, jak jsou i rodiče vytížení pracovně, tak hodně navštěvují kroužky a tyhle věci, třeba i při školách.. a pak, když přijedou domů, tak zase, když je venku třeba i pěkný počasí, tak se jenom „nechceš jít ven nebo tak?“ a on říká: „já tam stejně nikde nikoho nepotkám, jako“.

Pokud náhodou děti takový čas vyšetří, řeší stejný problém jako dospělí. Mohou se vídat pouze za příznivého počasí a to venku, ideálně na hřišti nebo někde na ulici. V obci není žádný společný prostor, který by pomohl mládeži trávit čas společně v dešti nebo zimě. V takové klubovně by mohlo být dospívajícím nabízeno široké spektrum volnočasových aktivit, které by je mohly inspirovat do dalšího života.

„MP: Chce to ale ty děti, ne nechat je, víš co myslím, oni je nechaj, že doma dřepí u počítače, ty potřebujou mít pohyb, žejo.. pak at' si taky hrajou, to já neříkám, aby si nehráli s tím, aby jim něco.. ti říkám, my jsme tohle neměli, tak jsme řezali do meruny.. ale chce to dělat nějaký třeba sport.. anebo ne sport, třeba něco jinýho.. ale něco dělat, vid'..“

Vhodná by byla i možnost společné diskuze nad tématy, kterým se školy vyhýbají nebo je neumí zrovna přirozeně uchopit. Pokud by si je mohli probírat společně, jistě by to podpořilo vytváření zdravých vztahů, které by podpořily jejich zakořenění a přijetí nového domova.

„MP: My jsme jako děti, jsme se znaly, protože jsme všichni chodily dohromady. Víš jak to myslím.. děti, my jsme chodili cvičit jako děti do toho sálu jsme chodily, a v létě, v létě jsme litaly jako k rybníku a tak.. a my jsme si hrály holky, kluci, žejo.. ale ted'ka vidíš, nevidíš jako moc, že by v těch ulicích, já nevím, tak se můžou srazit na hřišti ty děti, žejo.. dyť tam maj místo, tam můžou, tak se poznaj.. dyť spolu choděj do školy, tak se musej znát, ne? No, tak je zase rodiče třeba nechtěj je tam pouštět, vid'.. boje se, nebo já nevím no..“

4.6.3 Zmrzlinovej pohár

Témata v této kategorii propojuje zamyšlení se nad tím, co v místním společenství chybí, co by tu mělo být nebo tu bylo a už není.

„KB: ...vlastně, pro mě to setkávání se u něčeho smysluplnýho.. to je tak jako, Veru, třeba jako, když jdeš nějakou cestu, jakoukoliv, ale myslím tím opravdu. Vezmeš si pohorky, šustáky, jo? Ted' nemyslím životní cestu. Jo, ono to vlastně platí i pro životní cestu, ale prostě, když budeš vědět, že na konci tě čeká zmrzlinovej pohár nebo prostě výstava obrazů, tak se ti jde líp.“

Vlastně se dá říct, že snahou této práce je odhalit, nejen co by mohly být ty zmrzlinové poháry pro každého jednoho občana, ale jakou cestou jdou, co je na jejich cestě opravdu důležité a zajímavé. Co jsou ochotni sdílet s ostatními a třeba je tím inspirovat? Co

nás všechny přibližuje k sobě? Poznání toho, že naše rozdíly nás nevzdalují, že je můžeme využít k tomu, abychom se je naučili respektovat a nechat se jimi oživovat.

„KB: Aby, abychom byli prostě aktivní, abychom se potkávali, prostě aby ta obec žila hezkým setkáváním se nad, to už jedno jakou činností.“

Pokud by měl být pro někoho zmrzlinovým pohárem jeho klid a potřeba být zalezlý doma, i s tím je nutné počítat. Může to však být způsobeno tím, že takový samotář ztratil své známé a přátele například tím, že je všechny přežil. Může mít nějaké fyzické omezení, které mu nedovoluje účastnit se společných setkávání, možných důvodů existuje mnoho.

„KB: Sen je to, aby vlastně každá skupina těch obyvatel, aby vlastně.. sen je to, aby vlastně všichni si něco našli buď v obecních aktivitách nebo v těch aktivitách rodinného centra, aby vlastně každá ta skupina těch lidí mohla chodit, když by chtěla, na více aktivit a nebo, aby si tam našla aspoň jednu, aby jednou tejdně mohli někam, mohli z toho domova jít prostě mezi lidi, protože spoustu lidí sedí doma.“

Úkolem komunitní práce je nejen poznat, ale i prosadit zájmy klienta (PAYNE, 1996, str. 175) jednoduše proto, že jsou jeho, že je to jeho svět a jeho život. Proto by měli být využity všechny komunikační prostředky k tomu, aby klienti nabídku znali a případně ji mohli odmítnout.

4.6.3.1 Setkávání

Sdružování se a potřeba sociálního kontaktu je nespornou základní lidskou potřebou. Tyto byly již od nepaměti uspokojovány společnou prací. Dokud jsme neměli stroje a počítače, museli jsme všechno vyrobit ručně a potřebovali jsme hodně sil. Bylo málo činností, na které by člověk stačil sám. Dnes je nám v tomto směru ulehčováno, ale vzrůstá tím potřeba možná až uměle vytvářet více příležitostí k setkávání se.

„HP: To je smutný no, to dycky, když jsme, říkám, měly jsme z toho prd, akorát jsme dycky byly uhoněný, ale rády jsme pomohly a bylo to sranda, sešli jsme se.“

Aktivita je v tomto směru brána trochu automaticky. Časem je nevědomě vyžadována od stejných lidí, kteří mají tuto nálepku a obec je vnímá jako ty, kteří jsou nadšenci a něco vymyslí. I tito lidé by měli být profesionálně ošetřeni, aby se jejich elán nevytratil. Jejich vnitřní motivace jistě není bezedná.

„PP: ..tady prostě funguje nějaká skupina lidí, který jsou ochotný se na těchletěch věcech se jakoby podílet, potkávat a taky je to pořád stejná skupina lidí.“

Elán a nadšení nestačí, když jsou vnímány překážky a nedostatky v základních materiálních zdrojích. Jak už bylo mnohokrát uvedeno výše, základem všeho je místo, kde se mohou lidé setkávat. Místo, které vnímají za společné prostory, kde si na nic nehrají, kde ztrácejí své sociální role a jsou si rovni. Jsou opravdovými rovnoprávnými členy jedné komunity.

„MP: Kde byl sál.. no víš co? Tam byl sál, žejo.. tak lidi se sešli a tancovalo se tam žejo. A v zimě tady měli komunisti ples, měli tady hasiči ples, Sokolové měli ples, víš..“

„MP: ...ty fotbalisti jako, ten Sokol, tak tady pořádal akce, třeba Máje se tady pořádaly, víš, jak to myslím, takovýhle věci. Ta, co tam byla hospoda, tak ty to u Dudků prodali a šup, a už nebylo nic.“

Rodinné centrum se snaží pořádat pravidelné venkovní aktivity vztažené k sezónním svátečním příležitostem. Jsou to jarmarky a různé společné oslavy. Tyto je ale možné organizovat několikrát ročně a opět narážíme na podmíněnost počasím. Pokud zaprší, účast bude nevelká. Ztráta společného prostoru může frustrovat. Ale zkusme se na to podívat i tak, že může i motivovat. Může motivovat k tomu, abychom chtěli dostat zpátky něco, co jsme znali a věděli jsme, že nás to bavilo, že to fungovalo, že nám to dělalo dobře.

„KB: Ta obec vlastně potřebuje, nemá společenskou místnost. O tom určitě paní starostka taky mluvila. Takže de facto nemá, kde by se ty lidi scházeli.“

„PP: Nejhezčí je, když je to pak jakoby pojatý, že ještě se u toho večer pak udělá nějaká ta zábava. To jde spíš jenom v těch letních měsících, no. Jinak tady ty prostory my vlastně teďka nemáme, ty postrádáme. Takovej nějakej hezkej víceúčelovej sál.“

Jediným reálným veřejným místem setkávání v obci je právě hospoda u hřiště. Rozhodně se tu nedá uvažovat o nějaké formě kulturního vyžití, nabízí jen sousedství dětského víceúčelového a klasického fotbalového hřiště. Pro sportovně založené je to v dobrém počasí dostačující.

„KB: ...chlapi tohleto v podstatě maj, že se setkávají u piva.“

I toto se stává kulturním nastavením samotné obce. Pokud máme možnost potkat se jen u piva, další volbou je zůstat doma nebo odjet pryč. S tímto nastavením se sžívá i většina místních rodin, které připravují programy pro volný čas. V posledních dvou letech si mohou

pomalu zvykat na to, že se nabídka rozšiřuje o aktivity rodinného centra. Tyto ovšem znovu narážejí na omezení hlavně časová.

„PP: A tohle, kdyby se povedlo, tak by bylo fajn. To bysme pak jako měli tu snahu, nějakým způsobem se o to postarat dál. A mě se právě líbí, že, i když je to rodinný centrum, tak že třeba teď konkrétně v té nabídce je to cvičení pro ty seniory. Mělo by to být zase napříč celou tou sférou toho obyvatelstva, pro veškerý možný věkový skupiny.“

Nezbytnou investicí v tomto smyslu by měla být alespoň stavba nejen víceúčelového sálu, ale i nějaké klubovny, která je z hlediska prevence naprosto nutná. Místní mládež nemá k dispozici žádné společné prostory. Potenciál takového nízkoprahově pojatého prostoru je obrovský, a navíc je zde jasné, že počet dospívajících jenom poroste. Pokud vezmeme v úvahu, že je nutné rozšiřovat prostory místní školky, všechny tyto děti vyrostou a situace lepší nebude.

4.6.3.2 Svépomoc

Zatím je činnost rodinného centra postavena pouze na dobrovolnictví a svépomoci. Roste potřeba podpory sociální práce s komunitou ve smyslu podpory jejích základních strategií (LACA, 2016, str. 323). Původní sociální síť vzájemné pomoci stárne a dobrovolnictví se vytrácí.

„MP: Třeba, my jsme tohle, když to vezmeš. Kabiny se tady stavěli v 66. roce. Byl tady dřív, kabiny jako byly, za války to vypálili. Po konci války nějak, oni říkali, tak já nevím, co je na tom pravdy, že jo. A tam bylo jenom takový betonový plato jako. A já jsem šel na vojnu v 66., a na jaře se začlo tady dělat kabiny. A já, když šel na vojnu, do druhýho srpna, tak to bylo v pondělí, a voni druhý den to vodevírali. ☺ Za tu dobu se to, svépomocí se to udělalo.“

„MP: Ty záchody jsme, víš, jak jsou, tak to jsme udělali.. a teďka jim řekneš, že potřebujem udělat, a nikdo tam nechce jít. ...

HP: A my ženský, jako manželky, jsme jim tam chodily dělat to občerstvení. Točily jsme pivo, ohřevaly párky, všechno jsme dělaly my, nikdo si nevzal ani pětník. Všecko šlo do jejich kasy, aby měli na fotbal, na dresy a to.. to jsme to, vid'? A to už se jelo.. v tejdnu už se to připravovalo..“

Komunitní sociální pracovník by mohl pomoci obnovit a oživit sociální síť. Jejich revitalizace by rozšířila síť místních zdrojů, dále by byla potřeba zmapovat možnosti zdrojů v rámci působnosti obecní samosprávy i nevládních organizací. Dalším důležitým zaměřením by se měla stát podpora a posílení právě sousedských vztahů.

4.6.3.3 Rozšíření aktivit

Aktivity probíhající v rámci rodinného centra jsou výrazně omezeny tím, že využívají prostory mateřské školy. Lze je tedy využívat pouze ve večerních hodinách během pracovního týdne a potom o víkendu. I tak ale nemohou být v těchto časech zpřístupněny všem. Aktivita musí být předem objednaná a nelze zde nabídnout prostor, kam je možné přijít bez ohlášení a trávit v něm čas kdykoliv je potřeba.

Tento fakt výrazně omezuje možnosti rozšiřování další nabídky, je tedy otázkou, zdali je vůbec možné naplnit podmínku, která byla vyslovena paní starostkou.

„PP: Bylo by právě hezký, kdyby to, co tady začíná v těch omezených prostorech, se třeba natolik rozvinulo a rozrostlo, že by ty prostory už nestačily a museli jsme pak hledat nějaký to investiční řešení. To by bylo super.“

Skoro se nabízí pohled opačný. Máme tu doloženo pohledy místních obyvatel, že dřív komunitní život fungoval hlavně proto, že tu byly k dispozici prostory, které jej umožňovaly. Jakmile zmizela místní hospůdka se sálem, komunitní život se začal vytrácet, až mizí úplně.

Ze strany rodinného centra je zde snaha stále nabízet činnosti, které mohou inspirovat. Jakmile se objeví potřeba, jejíž uspokojení je v možnostech místních aktivistů, je okamžitě přistoupeno k uskutečnění.

„KB: Jasně z toho vyplývá, že vy asi sedm rodičů chtělo tanečky pro děti. ... Takže, ve svý podstatě, já budu shánět lektora na tanečky pro holčičky.“

Chybí nám tu ovšem platforma, která by dala možnost vyjádření se i těm, kteří o činnosti centra nevědí nebo je jednoduše nenapadlo, že v prostorách školky se konají aktivity pro dospělé nebo seniory. Pravidelně je zde snaha o roznášení letáků do všech schránek, ale všichni víme, jak to s těmi letáky funguje. Někteří prostě leták ani nepřečtou a rovnou letí do kamen nebo do koše.

4.6.3.4 *Nevyhořet*

Posledním velkým tématem se ukazuje být míra motivace k této všeobecně prospěšné činnosti a její možná stimulace.

„HP: No, musíte bejt nějak právě akční no, ono dycky to odnese pár lidí vid'.. něco, aby se dělo no.“

Zatím centrum funguje druhým rokem, takže se ještě těch pár nadšenců nedostalo na dno svých sil, ale nelze na to spoléhat. Je nutné znát jejich motivace a investovat do podpory jejich úsilí. Tito dobrovolníci vykonávají v širším smyslu sociální práci (MÜHLPACHR, 2006, str. 8), a tak by se k nim mělo přistupovat. Zaslouží si nějakou formu supervize, pravidelné péče, kterou by měla poskytnout obec. Je to nezbytná forma podpory těchto služeb, abychom zajistili jejich dlouhodobou udržitelnost.

„KB: No.. ale mají pocit, že děláme něco, něco... prostě berou to jako samozřejmost. A asi by chtěli ještě nadstandard nad nadstandard?“

I při zavedení nadstandardních služeb, které občanům zprostředkujeme, můžeme být sami sobě nedostatečnou odměnou. Neoslavili jsme úspěch, protože jsme si na začátku nestanovili cíl. A tím se nám z našeho úsilí vytrácí dlouhodobě smysl. To je pouze jeden malý příklad možného pocitu nedostatečného úspěchu (BAŠTECKÁ, 2016, str. 145), který by mohl být při dobré supervizi nejen odhalen, ale i využit k dalším zlepšením nastavených procesů.

„KB: Takže já si myslím, že pořád.. chvílema, když člověk.. že akce, a já jsem s tím počítala, když člověk jakoby akce organizuje a pak je ruší pro nezám, tak se ti chce s tím švihnout. Ale já jsem s tím počítala, takže jako chvílema zůstávám v klidu, víc než ten člověk, kterej se mnou tu akci jde dělat a je rozzlobenej. Já si říkám ne, to nám jen ukazuje, o co je zájem a o co je nezám.“

Každý z aktivních členů a dobrovolníků je motivován vnitřně minimálně k tomu, aby vůbec s takovou činností začal.

„KB: Ale to jsou, to je potřeba nehodit flintu do žita a udělat to znovu. Udělat to znovu a, když se nepřihlásej dvakrát, třikrát, tak se nepřihlásej..“

„PP: ..aby si prostě i ten lektor nebo ten, kdo to povede, ať už nějakou hodinu nebo nějaký to setkání, musí prostě zvyknout na to, že to třeba bude dělat i jenom pro pět lidí.“

Je velká škoda nevyužít potřebné prostředky k tomu, aby se tato motivace dále kultivovala a využíval se potenciál takto smýšlejících občanů. Vždyť svým úsilím ovlivňují celý zbytek komunity, ať už jsou jejich produkty třeba jen konzumovány. V lepším případě se další lidé nechají nakazit a příště se přidají i oni.

4.7 Odpovědi na výzkumné otázky

4.7.1 Zjištěné sociální potřeby

Základní povinností sociálního pracovníka je stanovení sociálních priorit a významných potřeb komunity (LACA, 2016, str. 324). Z pohledu sociální práce s komunitou ve smyslu komunitního přístupu by měla být zaměřena pozornost na potřeby, které se týkají vnějších podmínek komunitního života. Zjištěné potřeby tak můžeme nahlédnout z několika pohledů.

Primární jsou potřeby samotných občanů, které byly předmětem tohoto výzkumu. Ty ale zároveň lehce odstínily potřeby komunity jako celku. V zájmu komunity je i naplnění potřeb samotných zřizovatelů a aktivních členů rodinného centra. Zájmy komunity a jednotlivých občanů by měly být ideálně v souladu, což je ovšem stav nedosažitelné dokonalosti. Touto nedosažitelností se tu otevírá obrovský prostor pro práci komunitního sociálního pracovníka.

Na straně občanů se ukazuje jako nejvíce zastoupená nedostatečně naplněná **potřeba sdružování se**, respektive dostatečná a adekvátní možnost k naplnění této potřeby. Lze ji spojit i se základní **potřebou sociálního kontaktu**. V odpovědích je často zmiňováno, že se tu lidé už neznají tak dobře jako dřív, že na ulicích už nesedávají na lavičkách staré známé firmy a nešíří povědomí o místním dění, jak tomu bylo dříve. Tuto potřebu popisuje volání po víceúčelovém sálu, který by byl přístupný všem občanům a mohl by nabídnout chybějící společenský prostor.

Informanti se vyjadřovali zejména k poklesu **svépomocných aktivit** a **sousedské pomoci**. Ukazuje se rozšiřující se sociální skupina mládeže, která bude logicky v budoucnu čím dál početnější. Jsou to budoucí **dospívající, kteří se nemají kde scházet**. Dále se vyskytla potřeba **přiblížení některých sociálních služeb** alespoň formou poradenství. Ve výčtu nalezených témat se ukázaly i **potřeby uznání a seberealizace**, které jsou naplňovány skrze organizaci místních aktivit, nicméně se zdají být stále deficitní.

Na straně zřizovatelů a aktivních členů rodinného centra se dále ukazuje **potřeba odborné supervize**. Formy supervize jsou různé a je možné nastavit ji tak, aby byly výstupy využity nejen ve prospěch samotných členů komunitního centra, ale i k dalšímu plánování spolupráce s obecním zastupitelstvem. Nesporným nedostatkem a palčivým problémem se ukazuje být nedostatek dobrovolníků. **Rozšíření sítě dobrovolníků** by rozšířilo lidské zdroje, zároveň by však mohlo rozšířit i nabídku nových aktivit.

Na straně samosprávy obce, na kterou můžeme taky pohlížet jako na nedílnou součást občanské komunity, zjevně chybí komunitní plánování. Potvrzuje se tím **potřeba profesionalizace** sociální práce, která by pomohla **posílení sousedských vazeb**, vzájemné **spolupráce občanských spolků** a jejich rozvoji. Zdá se, že profesionální uchopení stávající situace by výrazně podpořilo kulturní a společenskou úroveň celé obce.

4.7.2 Silné a slabé stránky projektu

Mezi silné stránky projektu rodinného centra patří nadšení její zřizovatelky a výborný vztah mezi rodinným centrem a obecním zastupitelstvem, který reprezentuje starostka obce. Tento umožňuje velice dobrou spolupráci a naznačuje, že obec bude aktivity centra podporovat i nadále a bude hledat další možné zdroje pro jeho činnost. Úroveň vzájemné spolupráce se již několikrát ukázala být velice vysoká, může to ovšem na druhou stranu být i slabou stránkou, protože se jedná o konkrétní osoby, které ve svých pozicích nemohou působit věčně.

Další silnou stránkou projektu je jeho přirozený zrod a vývoj. Centrum vzniklo jako reakce na reálnou poptávku ze strany klientů, během prvního zkušebního roku provozu jasně potvrdilo obsazením nabízených aktivit zájem o tuto činnost. Základna rodičů dětí mateřské školy tvoří stabilní část občanské komunity a je velice vstřícná k dalším intervencím. Jejím prostřednictvím se dobře šíří informace o dalších aktivitách.

Nejslabší a nejvíce omezující stránkou je v současnosti právě možnost využívat k činnosti pouze prostory mateřské školy. Tato omezení jsou jak na straně provozní doby, tak i co se týče samotných prostor, které jsou primárně uzpůsobeny pro malé děti. V učebnách jsou malé stolečky a židličky, které jsou po delší době sezení velice nepohodlné pro dospělé. Co se týče potřeb dospívajících, tyto nejsou schopny naplnit vůbec. V tomto případě se naprosto vylučují časy, kdy by dospívající prostory využili, s tím, kdy školka může své prostory poskytnout. Klubovna pro dospívající by měla být přístupná ideálně bez větších omezení a vybavena technicky naprosto rozdílně.

Další slabou stránkou je nedostatečná síť dobrovolníků. Zatím není kapacitně možné, aby se někdo systematicky věnoval jejímu udržování a ideálně i rozšiřování.

4.7.3 Příležitosti a rizika projektu

Pokud by se podařilo rozšířit činnost centra na komunitní úroveň, byla by zde obrovská možnost pro intervence v oblasti sociální prevence v rámci celé komunity. Byla by možnost pořádat různé besedy, období svépomocných skupin pro dospívající ideálně s účastí sociálního pracovníka, který by s nimi mohl dlouhodobě pracovat.

V obci je zjevná krize činnosti občanských spolků. S profesionálním vedením by bylo možné zapracovat na zlepšení komunikace mezi stávajícími spolky a iniciovat vznik dalších. Bylo by vhodné využít tuto krizi k nastartování jakési nové éry spolků. Bylo by dobré s touto činností začít, dokud tu ještě máme pamětníky, kteří mají co předávat. V rámci občanské komunity je dnes v obci velká skupina novousedlíků, kteří ještě nemohli odhalit potenciál svých vlastních dovedností.

Velkým rizikem projektu je, jako všude v sociální oblasti, právě jeho financování. V současnosti je celý systém fungování rodinného centra postaven na dobrovolnictví a pouze akce, které mají jako součást věcné odměny nebo výherní ceny jsou zpoplatněny symbolickou částkou. Toto ovšem není dlouhodobě únosné, obzvláště pokud by měli být zohledněny sociálně slabší rodiny. Nízkoprahový přístup k aktivitám by navíc v ideálním případě měla zaručit možnost účasti všech, bez ohledu na finanční stránku. Teprve potom by byl splněn i účel zrovnoprávnění všech místních občanů.

Dalším důležitým a zatím nepodchyceným strašidlem se zdá být nedostatek práce s motivací aktivních členů. Zatím se jede na setrvačnicku a všichni doufají, že tento stav ještě chvíli potrvá. Nicméně systémová práce s prevencí vyhoření by měla začínat daleko před vznikem prvních symptomů.

Na akutní potřebu sociální intervence ukazuje uhasínající činnost místních spolků. Některé už úplně zanikly, ty stávající se přeměňují spíše na zřizovatele komerčních aktivit. Tuto krizi by bylo možné využít ke znovu nastartování jejich činnosti a nastavení lepší vzájemné spolupráce. Velkým rizikem by byl jejich úplný zánik.

4.8 Diskuze k výzkumnému šetření

Na samém začátku výzkumu přede mnou stála otázka volby metody. Kvantitativní výzkum by jistě obsáhl více participantů, ale mě nemohl opustit dojem, zda vůbec lze prozkoumat něco tak osobního jako jsou lidské potřeby kvantitativně? Lépe řečeno, zda jsem já schopná sestavit tak vnímavý dotazník, proto jsem zvolila výzkum kvalitativní. V rozhovorech se cítím mnohem jistější a polostrukturovaná forma je navíc to nejpřirozenější, co jsem si mohla vybrat.

Kvalitativnímu šetření pomocí rozhovorů předcházela anketa s rodiči, kteří již druhým rokem využívají služby centra. Ta je zpracována naprosto jednoduše z důvodu, že měla být pouhým orientačním odrazovým můstkem pro nastavení výzkumu. Její výstup je však použitelný pro přehled, jakým způsobem odpovídají informanti, pokud nejsou vedeni, mají naprostou volnost, žádné předepsané možnosti výběru. Dostali záměrně pouze návrh, aby napsali, co je napadá, že by mohlo přibýt ve službách rodinného centra.

Odpovědi ukázaly, že ve většině případů byly požadavky orientovány na zcela konkrétní návrhy dalších aktivit. Na několika lístečcích se objevily aktivity, které už v centru proběhly nebo byly v minulosti nabízeny, což naznačuje, že je zde stále prostor pro účinnější propagaci služeb. Pozitivním spojovacím prvkem většiny odpovědí bylo vyjádření velké podpory činnosti a nadšení z toho, že se něco takového v naší obci děje.

V rozhovorech bylo možné jít mnohem hlouběji a dál. Výběr participantů by mohl působit hodně úzce, ale po zvážení všech pro a proti jsem sáhla k této variantě. Raději zkusím rozebrat tři rozhovory důkladně, než bych projela dvacet povrchně. Právě kombinace sběru dat mi pomohla upustit od smýšleného počtu. Díky výstupu z ankety jsem se utvrdila, že rozhovory budou cíleny na to hlubší, co pomůže vylézt na povrch alespoň náznaků příčiny toho zvláštního roztříštění, které se projevuje všude, kam nahlédnete.

Proto byla k prvnímu rozhovoru přizvána paní starostka. Bylo mi obrovským potěšením promluvit o zdejší situaci s někým fundovaným. Působí tu už dvanáctým rokem a v tak malé obci, jako je ta naše, je právě starostka tím, kdo se s lidmi denně setkává. Právě její náplň práce je řešit rutinní záležitosti každodenního života obce a zároveň se orientovat v sociální politice státu.

Druhou logickou volbou pak byla zakladatelka rodinného centra. Její elán znám moc dobře, jsme kamarádky, a i v rozhovoru to bylo hodně znát. Dokonce i to, že se po několika větách nedokážeme odříznout od toho, abychom, tak jako vždycky, většinu společného času

strávily úvahami nad našimi dětmi ve školce a dalších možných zlepšeních jejich situace. To je znát spíše v přepisu rozhovoru, ale osobní rozměr je cítit i v některých použitých citacích. Stále jsem ale zastáncem toho, že tuto práci nejde nedělat srdcem a, pokud to znamená, že tím žijete a naplňuje vás to smyslem bytí, pak je to v naprostém božím pořádku.

Třetím rozhovorem jsem chtěla zachytit nějakou klasickou rodinnou situaci, která je v obci běžně zastoupená. Zvážila jsem výběr ve prospěch spíše kritičtějšího zástupce, který byl ovšem ideální volbou v tom směru, že je opravdovým pamětníkem. Jeho rodina zde žije už pět generací a on sám byl členem všech spolků, které tu v minulosti fungovali, snad jen kromě kapely. Navíc je pravidelným návštěvníkem jediného opravdu funkčního komunitního prvku, který tu funguje. Tím je místní hospůdka u hřiště, kde se odehrává většina zdejšího komunitního života.

Zvažovala jsem po celou dobu sepisování této práce, zda by vědecktější přístup nebyl na místě, a mohu odpovědně potvrdit, že by se z ní vytratil život sám. Nejsme žádná vědecky založená komunita, jsme obyčejní lidé, kteří se chtějí vídat, chtějí vědět, co je nového a chtějí si příjemně odpočinout od každodenních starostí.

Jsme malá vesnička za okrajem Prahy, která se nezná, protože nemá kde poznávat své nové sousedy a nemá kde okukovat, jak jinak se dá trávit volný čas. Je velká škoda, že se nám ztrácí ta dětská bezprostřednost, kterou jsme byli kdysi obdařeni. A je zároveň velkým darem, že ji můžeme čerpat od svých dětí, které nám ji přicházejí připomenout, a možná, že společně strávený čas nám ji vrátí.

4.9 Závěr výzkumného šetření

Výzkumné šetření se skládá ze dvou částí. První byla malá anketa, která byla provedena s 27 informanty v rámci rodičovské schůzky. Druhá část byly tři kvalitativní polostrukturované rozhovory se zástupci místní občanské komunity.

Z ankety vyplynulo, že pouze 6 z 27 rodin tráví volnočasové aktivity odděleně mimo Předboj, ostatní chtějí společný program. Nápady nebo přání byly hodně předmětné, vypisovali konkrétní návrhy aktivit. Celkově informanti vyjadřovali velkou podporu činnosti, z čehož lze usoudit, že cítí potřebu takové činnosti. Bylo zjevné vyjádření podpory tvorby programů společně pro rodiče s dětmi nebo dokonce podporu společné tvorby samotných rodičů pro děti. Jasně vyšel zájem o tanečky pro holčičky, jinak se jednalo o obecně kulturně zaměřené činnosti, které podporují děti v dalším rozvoji, jako je čtení knížek a divadlo.

Z tematické analýzy vyplynuly tři kategorie témat, která se vynořila ze spojení analýzy rozhovorů a ankety. Kategorie vzešlé z analýzy jsou tyto:

Jedna hromádka je kategorie, která se věnuje celistvosti společenství. Téma **náplava** řeší vnímání odlišností mezi původními obyvateli, kteří žijí ve vsi od narození, a všemi ostatními, kteří se do vesnice během života nastěhovali. Téma **Spolky** poukazuje poměrně kriticky na existenční krizi místních spolků, které uhasínají a přeměňují se spíše ve výtěžná seskupení. Přestávají být vnímány jako všeobecně prospěšná aktivita a úplně se vytrácí možnost fungování díky společnému zájmu. Třetím tématem v této kategorii je **Spolupráce** jako taková. Jeví se jako nedostačující především v doslovném smyslu. V dnešní době chybí příležitosti potkat se při práci a pobývat spolu. Toto je ještě zvýrazněno velkým nárůstem nového obyvatelstva.

Čím to je? je kategorie témat, která se objevila při pokusu najít důvod, proč se dnes lidé tolik nepotkávají. Je to záměr, co je k tomu vede? Z rozhovorů byl znatelný pocit nedostatečného sociálního kontaktu, který je sdílen napříč celou společností. Téma **V zimě chcíp pes..** popisuje rozdílnost vesnického života v závislosti na periodách ročních období. Protože není k dispozici veřejný prostor, který by nebyl závislý na počasí, působí to výrazná omezení veškeré společenské činnosti. Téma **Čas jsou peníze** ukazuje, jak je vnímaná souvislost vytiženosti místních obyvatel s dřívějším způsobem života. Hodně bylo poukazováno na zvýšené tempo doby a upřednostnění potřeby finančního zajištění. Téma technický pokrok ukazuje na potřebu konformity v souvislosti s technickými vymoženostmi, které je nám umožněno používat. Na druhou stranu nám tento pokrok ulehčuje práci za cenu vzájemného vzdálení se. Téma **Děti tu potřebu nemají** ukazuje na jiný systém fungování rodinných aktivit, které je upraveno podle místních a časových možností. Děti dojíždějí do spádových škol, kde provozují volnočasové aktivity, a tak klesá potřeba trávit čas v místě bydliště.

Zmrzlinovej pohár je kategorie věnovaná nalezení toho, co místnímu společenství chybí v podobě pomyslné odměny za snahu něco podniknout nebo co může motivovat ty, jež se snaží podpořit komunitní život. Je zde zjevná společná potřeba **Setkávání** se, která je naplnitelná pouze v místních hospůdkách. Alternativa nabízí společné aktivity, které se odehrávají několikrát ročně formou jarmarku nebo dětského dne, případně se o alespoň částečnou pravidelnost snaží aktivity rodinného centra. Tyto jsou však výrazně omezeny prostorem a časovým rozvrhem, který je dán tím, že se odehrávají v zázemí mateřské školy.

Téma **Svépomoc** popisuje stávající základnu dobrovolnictví a neutěšený stav sociální sítě komunity. Dotýká se také vzdalujících se sousedských vztahů, které jsou málo podporovány zvenčí. Téma **Rozšíření aktivit** popisuje omezení, která jsou dána stávajícím prostorem rodinného centra a chybějícími zdroji. Téma **Nevyhořet** popisuje práci s motivací dobrovolníků a vnímání jejich aktivity ze strany uživatelů.

Zdá se, že popisovaný vývoj komunitních aktivit spíše varuje, že čas investice do společně sdílených prostor dávno nastal a je zde reálná potřeba profesionální komunitní činnosti. Společný prostor chybí všem, kteří jinak tráví svůj volný čas odděleně. Dospívajícím chybí klubovna, která by mohla nabídnout prostor pro společné setkávání. Dospělí a senioři mají možnost cvičení v rámci rodinného centra, pokud jde však o další formy setkávání, jsou pro ně podmínky mateřské školy nedůstojné.

Z pohledu strategické analýzy lze vyzdvihnout jako silnou stránku projektu zápal stávajících aktivních členů a jejich vzájemnou komunikaci se zastupitelstvem obce. Je zde zjevná snaha o spolupráci a nastavení aktivit tak, aby se podporovaly a nepůsobily konkurenčně, jak tomu bývalo v minulosti. Pořád ale pracujeme s velmi omezenou základnou dobrovolníků, o kterou je navíc minimálně pečováno. Výrazným omezením jsou výše zmiňované prostory, které jsou v současnosti k dispozici.

Zjevně je zde velký prostor pro nastavení mnoha preventivních aktivit zaměřených na všechny vrstvy obyvatel. Chybí zde aktivity pro jednotlivé skupiny, ale i pro jejich vzájemné setkávání. Senioři mají možnost cvičení jednou týdně, dospělí mohou chodit na jógu, dospívající nemají nic. Není zde však vůbec příležitost, aby se promíchali a vzájemně se mohli inspirovat, vyměňovat si svoje životní zkušenosti a vzájemně se obohacovat. Celá činnost centra stojí a padá na pár lidech, se kterými je jednodušší spolupracovat, na druhou stranu je to ale omezující, protože chybí případní náhradníci.

5 Návrh řešení – rozšíření služeb centra

Vzhledem k tomu, že v silách rodinného centra rozhodně není nafouknout prostory mateřské školy, je náplní tohoto bodu návrh rozšíření služeb, které by případně bylo schopné zabezpečit samo o sobě.

Z ankety vzešly konkrétní návrhy dalších činností, jako je zařazení tanečního kroužku pro malé holčičky. Další žádanou aktivitou jsou dílničky, které by mohly být zřízeny v nějakém pravidelnějším režimu, alespoň jednou měsíčně. Bylo by možné spolu

s rodiči vyrábět různé věci, zkoušet různé materiály, v podstatě vypíchnout to, co běžně dělají děti ve školce, a zkusit tyto činnosti posunout blíž rodině.

Dále byl zaznamenán zájem o čtení pohádek. Toto se děje v obci už tradičně v knihovně. Bylo by zajímavé zkusit oslovit místní seniory, zda by se nenašlo více nadšenců, kteří by zajistili častější formu této aktivity a mohli případně docházet přímo do školky. Například v čase po obědě, kdy děti mají vyhrazený čas na odpočinek. Mobilizovalo by to jak seniory, tak by samy děti poznávaly místní babičky a dědečky. Zatím je to součást pracovní náplně učitelek, kterým by tak mohl vzniknout prostor pro jiné činnosti, kterých mají nad hlavu.

Dále byly zmíněny pravidelné jarmarky. V loňském roce byl poprvé organizován vánoční jarmark, který se velice vydařil a doufáme, že se stane tradičním. Tyto by jistě mohly přibýt například i do období Velikonoc. Ve vsi dříve bývaly slaveny i další veselice typu slavností májek a podobně. Ve spolupráci s místními pamětníky by stálo za to tyto akce oživit a přiblížit jejich význam i mladým generacím.

Z rozhovorů vzešla i jasná potřeba propojení společenství novo- a starousedlíků. Možností může být nějaký společný turnaj, ve kterém by spolu soupeřily právě družstva složená z novousedlíků a družstva starousedlíků. Všichni by pak měli na konci splnit nějaký společný úkol. Takové akce nebo slavnosti by se dalo využít i jako přivítacího rituálu pro ty, kteří se do obce v poslední době přistěhovali. Zdá se, že celkově chybí dřívější tradiční rituály, které tyto životní kroky více zvědomovaly.

V neposlední řadě by bylo dobré nabídnout v rámci služeb rodinného centra nějakou formu poradenství, která by nabízela systematictější pomoc všem občanům. Může se jednat o formu nějaké občanské nebo rodinné poradny. Případně by mohla vzniknout nějaká svépomocná skupina, zatím byl zaznamenán zájem o takový typ aktivity ze strany maminek, které chtějí sdílet vše ohledně zdravého životního stylu nejen svých dětí.

V rodinném centru se zatím moc neworkuje s virtuálním prostorem. Bylo by vhodné zajistit správu této části naší každodenní reality, protože tím, že se jí nevěnujeme, nám utíká velká část pozornosti našich klientů. Žijeme v době, kdy se jedná o naprosto standardní formu komunikace. Dokonce by bylo možné posunout tuto službu až do úrovně, že by se našli ochotní youtubeři, kteří by mohli vyrábět videa s obecní tematikou. Sdílet svoje originální pohledy na obecní život. To, jak konkrétní akce vnímáme my, je většinou naprosto

rozdílné od pohledu dalších generací. Měli bychom možnost lépe je chápat nebo se alespoň snažit jim porozumět. Z takových videí by mohla vzniknout zajímavá video kronika.

V současnosti nabývá na popularitě i virtuální komunikace seniorů pomocí youtube. Říkají si „oldtubeři“ a nahrávají například videa, kde čtou dětem pohádky. To se jeví jako významný krok směrem k těm, kteří se díky technickému pokroku spíše vzdalují. Mladí s technikou žijí od svého narození a její užívání je pro ně naprosto samozřejmé. Bylo by možné vnímat tyto aktivity jako podporu soběstačnosti a adaptace na technický pokrok (MATOUŠEK, 2010, str. 176), nejen jako snahu o jejich propojení s ostatními členy komunity.

V návaznosti na tuto aktivitu, respektive spíše jako přípravu na ni by mohl být zajištěn kurz výroby takových videí právě pro aktivní seniory. Je samozřejmě opět otázkou, z jakých zdrojů by bylo možné takovou činností zajistit.

Diskuse

Z celé práce je zjevná krize obecních komunitních aktivit. Potvrzuje se rozpadem místních spolků. Už tu není nová generace, která by se o společné akce zajímala, krom rodinného centra. Je tedy na něm a jeho aktivitách, aby byl obci tento styl komunitního života navrácen. Zdá se, že peníze se stávají náhradou společné aktivity, jak tomu bylo uvedeno třeba i v souvislosti s brigádami v rybářském spolku. Dokonce je vítáno, když si někdo svoji neúčast proplatí.

Nejpalčivějším problémem se ukazuje nedostatek veřejně přístupného zázemí. Je otázkou, zda je to odsouzeno k pesimistickému přijetí a nadávání někde u piva, že dřív bylo líp. Nebo, a o tom jsem já svým založením přesvědčená, to všechno musí jít nějak využít k mobilizaci aktivity občanů. Využít, že si stále ještě pamatujeme, jak to bylo, jak to šlo a jak dobré to bylo, když to šlo. Pořád je ještě na co navázat, zachytit tu dobrou emoci spojenou se vzpomínáním, možná zkusit zařídit nějaká společná setkání? Jednoduše si zavzpomínat?

Obzvlášť v tak roztržité obci, jakou se zdáme být. Je velice pozitivním znakem, že se začala spojovat díky fungující školce, za což vdčíme dobrému vztahu staronové ředitelky a paní starostky. Ono to totiž takhle vždycky nebylo, a i v tom se odrazil dřívější „třídní boj“, který stále doznívá. Jak uvádí Sýkora (2003, str. 227) „...omezená participace občanů na veřejném životě je silně podmíněna i fragmentací místní správy v kombinaci se segregací obyvatelstva.“. Využijme to, že jsme našli společnou řeč a snažme se porozumět si a spolu pracovat.

Zajímavým pohledem na oddělenost v obci je i to, že si mohou starousedlíci jednoduše bránit své kořeny. Možná si jen brání to, co znali a dávalo jim to pocit jistoty. Něco nového přichází, ještě to nemá zdaleka ani obrysy, a to staré už není. Napadá mě možná souvislost s tématem důvěry nejen uvnitř komunity. Vychází to všechno z krize důvěry všeobecně? Důvěra v budoucnost, v přirozenost pokroku a smysl krize. Celé to vnímám jako nedostatek hlubšího smyslu, který se, jak mě upřímně zarazilo, objevil jen v náznaku v jednom z rozhovorů.

Celé by to odpovídalo obecnému vnímání zrychleného životního tempa. Toto bylo vnímáno u všech, dokonce to bylo naznačeno i v anketě, která byla takovým rychlovhledem do světa rodičů. Zajímavé bylo, že se jen ředitelka po prosbě o zasnění se zmínila o smyslu práce, jinak nikdo neřešil duchovní rozměr života. Jak píše Tavel (2007, str.113) ve svém rozboru Franklova díla o smyslu života:

„Zrychlené tempo je tak nezdařeným pokusem člověka o samoléčbu, pokusem utéci před vlastní prázdnotou, před bytím bez cíle a bez obsahu, je pokusem oklamat pocit frustrace, nespokojenosti a nenaplněnosti své vůle po smyslu.“

Společné úsilí v podpoře komunitního společenství se tak zdá být jedním z nejdůležitějších hodnot, které je potřeba prosazovat a pracovat na nich do úmoru, nadneseně řečeno.

Tím, že žijeme v uzavřených rodinných skupinkách, ochuzujeme se o rozměry dalších lidských bytostí a upevňujeme si svá rodinná schémata. Dáváme tak velký prostor zvláště mediálnímu tlaku, protože televizory, zprávy a programová nastavení běžných médií se bohužel stávají nedílnou součástí našich životů. Jejich role v nich začíná být nemalým strašákem.

Tento prostor sdílení byl dříve automaticky zajišťován při společné činnosti. Napadá mě potřeba investice do možnosti najít společnou aktivitu, která by všem zúčastněným přinesla nejen duchovní potravu, ale třeba i jasně a obyčejně hmatatelné produkty, jakými mohou být třeba společně vyrobené talíře, pokud si představím keramický kroužek pro dospělé. A vůbec nemusí být striktně jen pro dospělé, proč nezkusit takový kroužek nabídnout pro rodiče s dětmi. I když debaty jsou jistě jiné, pokud se jich budou účastnit sami dospělí, než když u toho budou děti.

Možná, že taková forma svépomocné skupiny by byla pro občany přijatelnější. Nemuseli by si při ní připadat jako klienti sociální služby, což může často hrát velmi důležitou roli při jejich rozhodování, zda se aktivit účastnit.

ZÁVĚR

Téma této bakalářské práce se zrodilo tak nějak samo. Spolupůsobím v rodinném centru od jeho založení, rozhodně se cítím být občanem naší vsi a chtěla jsem pracovat na něčem smysluplném. Spojením těchto tří základních faktorů vznikla sama myšlenka udělat něco, co bude mít smysl nejen pro mě a zároveň všeobecný užitek.

Z výše uvedeného lze usoudit, že si situace žádá změnu přístupu z „něco vzniká“ na profesionálnější komunitní přístup. Lze očekávat, že by mohl vývoj aktivit rodinného centra kopírat ten, který se děje místním spolkům. Proto je součástí této práce i výše uvedený výčet navrhovaných kroků, které by mohly pomoci nastavit lepší fungování rozšířeného komunitního centra.

V první fázi by bylo dobré zorganizovat focus-group se zastupitelstvem obce, která by se zabývala sociální situací v obci a zaměřila by se na nalezení možných cest k řešení současné situace. Sumarizace pro případné setkání nebo alespoň prezentace by mohla proběhnout na podzim tohoto roku, vzhledem k tomu, že jsou před námi nové volby do zastupitelstva. Je potřeba zpracovat výstup, který bude srozumitelný co nejširší skupině lidí (spolky, aktivní členové komunity, zastupitelstvo). Vhodným nástrojem pro případné stanovení priorit může být například použití ABCD metody (stanovení priorit řešení).

Sumář zjištěných sociálních potřeb občanů není jistě konečný. Tento výzkum se spíše pokusil o nastavení a vyzkoušení určitého sousledu metod, které by umožnily nahlédnout pod pokličku sociálního fungování malé obce na okraji Prahy. Chybí zde rozhovory s neformálními vůdci a dalšími aktivními členy komunity. Zkrátka je nutné další rozšíření této práce. Je nesporně důležité hledat další způsoby řešení této situace.

Nesporně vychází z celé práce jasná potřeba investice do zřízení společných prostor, které by zajistily nízkoprahový přístup všem občanům zdejší komunity. Každá generace má rozdílné potřeby a jejich uspokojení je stejně důležité a palčivé. Proto je nutné vytvořit komunitní plán následných intervencí. Následovat by mělo rozšíření výzkumu potřeb a jejich další analýza spolu s plánem intervence, profesionální práce s komunitní identitou. Dalším důležitým krokem se jeví práce s chybějící supervizí, nastavení systematictější formy setkávání.

Nahlédneme-li naši společnost z vyšší úrovně, už dlouho postrádáme přístup ve smyslu komunitarismu. K tomu je však stále daleká cesta. To, co je tak těžké ve fungujících partnerských vztazích, by bylo dobré přenést do společenského života.

Komunitní rozměr práce je nejtěžší právě v tom, aby dokázal vyvažovat zaměření na hodnoty komunity a zároveň si zachoval stejně hodnotné zaměření na jedinečnost a její přínos každého jednotlivého člena.

Primární prevence je v tomto smyslu nejpotřebnější metodou sociální práce, která je stále více opomíjená než užívána. Podpora rodinných hodnot, důležitost interpersonálního učení a podpora zprostředkování emočně korektivních zkušeností formou zdravé vzájemné komunikace, která by předcházela pocitu vykořenění a propojovala obyvatele. Předcházet vzájemné roztříštěnosti, když je již dávno doloženo, že potřeba sounáležitosti, sdružování se a sociálního kontaktu jsou nejzákladnější lidské potřeby. Každý z nás si je nese a vyrovnává se s jejich naplněním po svém.

Celá činnost rodinného centra začala pro děti. Ale hlavně!! Děti samy nás skrze toto úsilí učí. Učí nás, jak vypadá otevřená sociální bytost. Pokud jim zajistíme podmínky pro vznik dostatečně blízkých vztahů například formou dostupné klubovny, budou se cítit bezpečně, budou vnímat více podnětu, které jim život přináší a vzájemně si budou velice prospěšné (HEWSTONE, 2001, str. 86). Investice do klubovny by mohla vychovat v „teď dětech“ zdravý základ společenské odpovědnosti. Kompromitovat je účastí při jejím vytvoření a vypěstovat v nich základy svépomoci je nasnadě. Mohou se samy podílet na jejím zrodu, mohly by si ji vyzdobit, vymyslet v rámci soutěže projektů spolu s rodiči, co by v té klubovně mělo být atd.

Na závěr bych si ráda vypůjčila úvodní motto z knihy Strach ze svobody (FROMM, 2014), která je spolu s Franklovým Smyslem života mojí životní biblí. I když není vhodné ukončovat celou práci citací, tohle si odpustit nedovedu.

Jestliže nejsem sám pro sebe, kdo bude pro mne?

Jestliže jsem pouze sám pro sebe, kým jsem?

Ne-li nyní – kdy vůbec?

Talmudské přísloví, Mišna, Avot

LITERATURA A INTERNETOVÉ ZDROJE

BAŠTECKÁ, Bohumila, Veronika ČERMÁKOVÁ a Milan KINKOR. *Týmová supervize: teorie a praxe*. Praha: Portál, 2016.

BEDRNOVÁ, Eva a Ivan NOVÝ. *Psychologie a sociologie řízení*. 2. rozš. vyd. Praha: Management Press, 2002.

DUŠEK, Karel a Alena VEČEŘOVÁ-PROCHÁZKOVÁ. *Diagnostika a terapie duševních poruch*. 2., přepracované vydání. Praha: Grada Publishing, 2015.

FROMM, Erich. *Strach ze svobody*. Přeložil Vlastislava ŽIHLOVÁ. Praha: Portál, 2014.

GULOVÁ, Lenka. *Sociální práce: pro pedagogické obory*. Praha: Grada, 2011.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016.

HEWSTONE, Miles a Wolfgang STROEBE, ed. *Sociální psychologie: moderní učebnice sociální psychologie*. Praha: Portál, 2006.

HOSPODÁŘOVÁ, Ivana. *Kreativní management v praxi*. Praha: Grada, 2008.

JOCHMANNOVÁ, Leona a Jan SVOBODA. *Praxe dlouhodobých poradenských a seberozvojových skupin*. V Praze: Stanislav Juhaňák - Triton, 2017.

LACA, Slavomír. *Sociálna pedagogika verzus sociálna práca*. Praha: Pražská vysoká škola psychosociálních studií, 2016.

LÉVY, Pierre. *Kyberkultura: zpráva pro Radu Evropy v rámci projektu "Nové technologie: kulturní spolupráce a komunikace"*. V Praze: Karolinum, 2000.

MAROON, Istifan. *Syndrom vyhoření u sociálních pracovníků: teorie, praxe, kazuistiky*. Praha: Portál, 2012.

MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Portál, 2013.

MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ, ed. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010.

MATOUŠEK, Oldřich a Alois KŘIŠŤAN, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013.

MOORE, Thomas. *Léčebná péče o duši: [průvodce procesem uzdravení celé osobnosti]*. Praha: Portál, 2010.

MÜHLPACHR, Pavel, ed. *Sociální práce jako životní pomoc*. Brno: MSD, 2006.

MYERS, David G. *Sociální psychologie*. Přeložil Helena VAĐUROVÁ, přeložil Zuzana PASEKOVÁ, přeložil Milena BILDOVÁ. Brno: Edika, 2016.

ORFORD, Jim. *Community psychology: challenges, controversies and emerging consensus*. Hoboken, NJ: John Wiley, c2008.

PAYNE, Malcolm. *Social work and community care*. 2. [Dr.]. London [u.a.]: Macmillan, 1996.

PĚČ, Ondřej a Václava PROBSTOVÁ. *Psychózy: psychoterapie, rehabilitace a komunitní péče*. V Praze: Triton, 2009.

PILÁT, Miroslav. *Komunitní plánování sociálních služeb v současné teorii a praxi*. Praha: Portál, 2015.

RŮŽIČKA, Jiří, ed. *Komunitní a skupinová psychoterapie v české perspektivě*. V Praze: Triton, 2011.

SINCLAIR, John, ed. *Anglicko-český výkladový slovník*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998.

SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. 2., přeprac. vyd. Praha: Portál, 2007.

SÝKORA, Luděk. *Suburbanizace a její společenské důsledky*. Sociologický časopis/Czech Sociological Review, Vol. 39, No. 2, 2003.

TAVEL, Peter. *Smysl života podle Viktora Emanuela Frankla: potřeba smyslu života, přínos Viktora E. Frankla k otázce smyslu života*. Praha: Triton, 2007.

TAVEL, Peter a Andrea MADARASOVÁ GECKOVÁ. *Člověk mezi lidmi*. Pusté Úřany: Schola Philosophica, 2008.

VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2008.

WINKLER, Petr a Michael VANČURA, ed. *Transpersonální myšlení v psychologii a psychoterapii: výběr textů*. Praha: Triton, 2016.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1 – Uspořádání nalezených témat (str. 26)

SEZNAM PŘÍLOH

Přílohy k této práci jsou svázány odděleně a přiloženy k nahlédnutí pouze vedoucímu práce a oponentovi.

Příloha č. 1 – Výsledek ankety rodičů v MŠ Předboj

Příloha č. 2 – Přepis ankety

Příloha č. 3 – Ukázka průběhu tematické analýzy

Příloha č. 4 – Přepis rozhovoru s ředitelkou mateřské školy

Příloha č. 5 – Přepis rozhovoru se starostkou obce

Příloha č. 6 – Přepis rozhovoru s rodinou

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autorky: Veronika Bařinová
Studijní program: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii
Název práce: Potřeby cílové skupiny občanské komunity - Rodinného centra Předboj
Vedoucí práce: Ing. Mgr. Eva Dubovská
Rok dokončení práce: 2018

Počty znaků hlavního textu práce (včetně literatury, bez příloh)

Přímé citace: 1 816
Ostatní text: 106 966
Celkový počet znaků: 116 167

Názvy souborů umístěných na doprovodném CD

Text práce ve formátu PDF: BARINOVA-Rodinne-centrum.pdf
Text práce ve formátu DOC nebo DOCX: BARINOVA-Rodinne-centrum.docx
Další soubory: PRILOHY.docx
PRILOHY.pdf

**Posudek vedoucího/opponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: Veronika Bařinová

Obor studia: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Název práce: Potřeby cílové skupiny občanské komunity – Rodinného centra Předboj

Vedoucí/oponent práce: Mgr. Ing. Eva Dubovská

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 55

Počet stránek příloh: 64

Počet titulů v seznamu literatury: 31

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

		x		
--	--	---	--	--

Oborová příléhavost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	x			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

		x		
--	--	---	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

		x		
--	--	---	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

		x		
--	--	---	--	--

Využití výzkumných empirických metod

		x		
--	--	---	--	--

Využití praktických zkušeností

	x			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

	x			
--	---	--	--	--

Naplnění cílů práce

		x		
--	--	---	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

			X	
--	--	--	---	--

Návaznost kapitol a subkapitol

		X		
--	--	---	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

		X		
--	--	---	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

		X		•
--	--	---	--	---

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Co pro Vás bylo při provedení výzkumu nejtěžší?
Jaké jsou výsledky analýzy provedené ankety?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Teoretická část práce se věnuje problematice občanské komunity a možnostem sociální práce v komunitním centru. Text je psán kultivovanou formou, ačkoliv rozsah teoretické části je ve srovnání s praktickou částí poněkud omezený. Uvítala bych například popis zahraničních zkušeností se sociální prací s občanskými komunitami.

Praktickou část tvoří tematická analýza rozhovorů se starostkou obce, ředitelkou MŠ a také skupinového rozhovoru s jednou třígenerační rodinou. Pro lepší vyváženost by bylo vhodné zařadit ještě rozhovor se zástupci tzv. novousedlíků. Analýza je provedena dle stanovené metodiky, i když některá témata jsou rozpracována méně (pouze jedna citace k tématu). Ve výsledkové části autorka rovněž diskutuje s odbornou literaturou a zamýšlí se nad dalším vývojem - tyto části patří spíše do diskuse. Postrádám výsledky provedené ankety s rodiči dětí v MŠ.

Silné stránky:

- zajímavé a originální téma
- samostatný a iniciativní přístup autorky
- výborná sebereflexe

Slabé stránky:

- menší rozsah teoretické části
- méně přesvědčivá prezentace výsledků
- chybějící výsledky ankety

Doporučení k obhajobě: doporučuji/~~nedoporučuji~~*

Navrhovaná klasifikace: VELMI DOBRÝ

Datum, podpis: 10.9.2018

*

nehodící se, škrtněte

**Posudek oponenta bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: **Veronika Bařinová**

Obor studia: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Název práce: Potřeby cílové skupiny občanské komunity – Rodinného centra Předboj

Oponent práce: Mgr. Iveta Jelínková

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 52

Počet stránek příloh:

Počet titulů v seznamu literatury:

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

		x		
--	--	---	--	--

Oborová přiléhavost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

			x	
--	--	--	---	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

			x	
--	--	--	---	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

			x	
--	--	--	---	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

			x	
--	--	--	---	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

		x		
--	--	---	--	--

Využití výzkumných empirických metod

x				
---	--	--	--	--

Využití praktických zkušeností

		x		
--	--	---	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

x				
---	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

		x		
--	--	---	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

			x	
--	--	--	---	--

Návaznost kapitol a subkapitol

			x	
--	--	--	---	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

		x		
--	--	---	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

			x	
--	--	--	---	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Jaká vidíte na základě výzkumu východiska pro další práci Rodinného centra Předboj.®

Co byste v rámci svého výzkumu udělala jinak.

V čem vidíte největší potenciál komunitních center v rámci nově vznikajících „satelitů“?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Práce, kterou autorka předkládá, se zabývá problematikou občanské komunity, konkrétně potřebami Rodinného centra Předboj. Výzkumná část je zpracována na základě kvalitativního výzkumu, formou polostrukturovaného rozhovoru.

Teoretická část práce obsahuje vymezení základních pojmů jako je občanská komunita, rodinné centrum, komunitní sociální pracovník, apod. Druhá kapitola je věnována občanské komunitě, konkrétně Rodinnému centru Předboj a sociální práci v něm.

Text je psán nepřehledně, obsah kapitol neodpovídá mnohdy jejich názvu, v textu jsou použity nesrozumitelné formulace. Samotná teoretická část se skládá ze dvou hlavních kapitol, z toho první vymezuje základní pojmy. Teoretická část práce má pouze 10 stran, což je nepoměr k praktické části práce a nedostačující počet. Druhá kapitola má dle názvu pojednávat o RC Předboj a jsou v ní převážně obecné informace. Autorka např. na str. 10, 18, 22 neuvádí, z jakých zdrojů čerpala. Na str. 9 textu odkazuje na Adlera (nepřesně uveden zdroj), ale v seznamu literatury není uveden. V práci ve vyskytují hrubé chyby, např. na str. 10, 18, 28, 29, 34, 35.

V praktické části práce nás autorka seznamuje s Potřebami cílové skupiny RC, dále s vlastním výzkumným šetřením, jako je cíl výzkumu, výzkumné otázky, metodologie výzkumu. Jde o kvalitativní výzkum formou polostrukturovaného rozhovoru, který byl realizován s pěti respondenty, a to s paní starostkou, ředitelkou MŠ, manželským párem starousedlíků a jejich synem.

Výzkumná část je v poměru s částí teoretickou velmi rozsáhlá, není příliš nepřehledná. Pro mě z nejasných důvodů výzkumná část začíná kapitolou Potřeby cílové skupiny RC, z čehož pramení má otázka do diskuse. V této části mi také chybí více obecných informací o samotném výzkumu, např. co je kvalitativní výzkum, polostrukturovaný rozhovor, apod. Co se týče respondentů, absentují rozhovory s tzv. „Náplavou“, jak uvádí autorka, jež by byly vhodné pro srovnání, ukázaly by pohled z druhé strany. Takto je výzkum hodně jednostranný.

K formální stránce – kromě již výše uvedeného, hlavní kapitoly vždy začínají na nové straně (kap. 5), první strany textu se nečíslují a to ani v rámci samostatného číslování (v práci je dvojí číslování textu).

Práce splňuje nároky na daný typ práce a použitá literatura odpovídá tématu práce.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: **3 - dobře**

Praha, 9. 9. 2018

Mgr. Ivetta Jelínková